

Sexualita a partnerské vztahy mladých lidí žijících v dětských domovech

Jiřina Králová

Bakalářská práce
2012/2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jiřina KRÁLOVÁ
Osobní číslo: H10191
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Sexualita a partnerské vztahy mladých lidí žijících
v dětských domovech

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sexuality a partnerských vztahů.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jiřina KRÁLOVÁ
Osobní číslo: H10191
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Sexualita a partnerské vztahy mladých lidí žijících
v dětských domovech

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sexuality a partnerských vztahů.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PONDĚLÍČEK, Ivo. *Každopádně sexualita*. Praha: Michal Zítka – Otakar II., 2000. ISBN 80-86355-49-7.

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. ISBN 80-247-0291-6.

ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: Akademické vydavatelství CERM, 2003. ISBN 80-7204-264-5.

WEISS, Petr a Jaroslav ZVĚŘINA. *Sexuální chování obyvatel České republiky*. Praha: AlbertPlus, 1999. ISBN 80-85792-13-3.

ZVĚŘINA, Jaroslav a Václav BUDÍNSKÝ. *Vše o sexu, sexuologie a sexuální praxe pro každého*. Praha: Euromedia Group, k.s., 2004. ISBN 80-249-0460-8.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Včelařová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 19.4. 2013

.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k větší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem práce je analyzovat sexualitu a partnerské vztahy mladých lidí žijících v dětských domovech, se zaměřením na problematiku zahrnující oblast zahájení pohlavního života, délku vztahu před zahájením pohlavního života a četnost střídání partnerů.

Teoretická část obsahuje základní pojmy, důležité pro celou práci. Věnuje se vymezení období – pubescence, adolescence, mladá dospělost; vztahům k rodičům, vrstevníkům, sexualitě a partnerským vztahům v jednotlivých obdobích. Praktická část je provedena formou kvantitativního výzkumu, pomocí anonymního dotazníku, jehož výsledky jsou vyhodnoceny a graficky zpracovány.

Klíčová slova: partnerský vztah, sexualita, láska, cit, chování, rodina, dětský domov

ABSTRACT

The aim of this thesis is to characterize the sexuality and partnerships of the young people living in the children's homes. The thesis focuses on the problems covering a start of sex life, the length of the relationship before the start of sex life and the frequency of changing partners.

The theoretical part contains the basic concepts important for the whole thesis. It deals with a definition of periods - the pubescence, the adolescence and the young adulthood. Relationship towards parents, contemporaries, sexuality and partnerships in each individual period.

The practical part is compiled by the quantitative research, based on the anonymous questionnaire which results are evaluated and graphically represented.

Keywords: partnership, sexuality, love, feeling, behaviour, children's home

Poděkování:

Děkuji tímto PhDr. Haně Včelařové za její odborné vedení a pomoc při psaní mé Bakalářské práce, za její připomínky a návrhy, a zároveň děkuji všem respondentům za jejich ochotu poskytnout informace potřebné pro vypracování praktické části bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahra-
ná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 PŘEHLED ZÁKLADNÍCH POJMŮ	14
1.1 DĚTSKÝ DOMOV	14
1.2 MLADÍ LIDÉ.....	14
1.2.1 Pubescence	15
1.2.2 Adolescence	16
1.2.3 Mladý dospělý.....	17
1.3 SEXUALITA.....	19
1.4 PARTNERSKÉ VZTAHY	19
2 VÝZNAM VZTAHŮ	21
2.1 VZTAHY S RODIČI.....	21
2.1.1 Období pubescence	21
2.1.2 Období adolescence	22
2.1.3 Období mladé dospělosti.....	23
2.2 VZTAHY S VRSTEVNÍKY	23
2.2.1 Období pubescence	24
2.2.2 Období adolescence	24
2.2.3 Období mladé dospělosti.....	25
3 LÁSKA A SEXUALITA	26
3.1 OBDOBÍ PUBESCENCE	26
3.2 OBDOBÍ ADOLESCENCE	27
3.3 OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI	29
3.4 EROTICKÉ A SEXUÁLNÍ ZKUŠENOSTI.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 REALIZACE VÝZKUMU	35
4.1 CÍL VÝZKUMU	35
4.2 FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	35
4.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ	36
4.4 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	37
4.5 POUŽITÉ METODY – DOTAZNÍK	37
4.6 POSTUP VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ	38
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
5.1 RESPONDENTI.....	39
5.2 VÝZKUMNÁ OTÁZKA 1 – ZAHÁJENÍ POHLAVNÍHO ŽIVOTA.....	41
5.3 VÝZKUMNÁ OTÁZKA 2 - DÉLKA VZTAHU PŘED ZAHÁJENÍM POHLAVNÍHO ŽIVOTA	46
5.4 VÝZKUMNÁ OTÁZKA 3 – ČETNOST STRÍDÁNÍ PARTNERŮ.....	49
5.5 DALŠÍ DATA SOUVISEJÍCÍ S POHLAVNÍM ŽIVOTEM MLADÝCH LIDÍ ZJIŠTĚNÁ V RÁMCI VÝZKUMU	53
5.5.1 Důvěra v partnerském vztahu.....	53

5.5.2	Věrnost v partnerském vztahu.....	55
5.5.3	Společný volný čas v partnerském vztahu	58
5.5.4	Délka současného vztahu respondentů.....	60
5.6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	62
5.7	DISKUSE	63
ZÁVĚR		64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		68
SEZNAM TABULEK.....		69
SEZNAM GRAFŮ		71
SEZNAM PŘÍLOH.....		72

ÚVOD

Volba tématu této bakalářské práce byla ovlivněna skutečností, že se v dané problematice pracovně angažujeme. Od počátku roku 2009 se setkáváme s mladými lidmi z dětských domovů v rámci realizace projektů (Most přes minulost, Tam za řekou čeká život, Jít vlastní stopou, Na druhém břehu, Prolomit vlny, Krok do budoucnosti). Tyto projekty jsou financovány ESF a státním rozpočtem ČR. Jsou zaměřené na uplatnění mladých lidí po odchodu z dětského domova. Mezi aktivity projektů patří vzdělávání, jehož cílem je pomoci mladým lidem se zapojením se do běžného i pracovního života, např. finanční gramotnost, pracovně právní legislativa, orientace na pracovním trhu, úspěšné jednání s lidmi, partnerské vztahy, komunikační dovednosti. Tyto vzdělávací aktivity probíhají vždy o víkendu v zařízeních mimo dětský domov (hotel, rekreační zařízení).

V průběhu těchto víkendů jsme si plně uvědomili rozdíly mezi mladými lidmi vyrůstajícími v rodinném prostředí a mladými lidmi žijícími v dětském domově. Mladí lidé z dětských domovů mají zcela odlišné priority a to jak v přístupu k materiálním tak emočním hodnotám. Tato skutečnost nás donutila zaměřit svou pozornost na přístup mladých lidí k různým oblastem života a to jak osobním, tak pracovním. K tomu nám pomohla i skutečnost, že pracujeme v oblasti, která je zaměřena na vzdělávání mladých lidí, jejich přípravu na adaptaci na běžný život po odchodu ze zařízení.

Konkrétní problém, na který se zaměříme, je přístup k sexualitě a partnerským vztahům mladých lidí žijících v dětských domovech. Cílem práce je analyzovat sexualitu a partnerské vztahy mladých lidí žijících v dětských domovech, se zaměřením na problematiku zahrnující oblast zahájení pohlavního života, délku vztahu před zahájením pohlavního života a četnost střídání partnerů.

Teoretická část obsahuje základní pojmy, důležité pro celou práci. Věnuje se vymezení období – pubescence, adolescence, mladá dospělost, dále pak vztahům k rodičům, vrstevníkům, sexualitě a partnerským vztahům v jednotlivých obdobích.

Výzkumná část práce je provedena pomocí kvantitativního výzkumu, technikou dotazníků, ze kterých jsou získávány potřebné informace. Cílem výzkumné části je zjištění, zda a jaké jsou statisticky významné rozdíly v oblasti sexuality a partnerských vztahů mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a v rodině.

Na problematiku chceme nahlížet z pohledu mladých lidí, proto ve své práci neprovádíme výzkum s odborníky, ale pouze s mladými lidmi žijícími v dětských domovech a v rodinách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEHLED ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V první kapitole se budeme zabývat přehledem základních pojmů – dětský domov, mladí lidé – období pubescence, adolescence, mladé dospělosti, sexualita a partnerské vztahy, které jsou pro práci klíčové. Budou se vyskytovat v textu, tudíž je nutné jejich definování na začátku práce.

1.1 Dětský domov

Dětský domov je školské zařízení určené pro výkon ústavní výchovy dětí a mládeže bez závažných poruch chování, do kterého jsou děti umístěny na podkladě zákona č. 94/1963 o rodině, zákon č. 359/1999 o sociálně právní ochraně dětí a zákon č. 109/2002. Do dětského domova se umísťuje mládež ve věku od tří do osmnácti let, popřípadě do ukončení přípravy na povolání. Podle Vocilky (1999, s. 12) jsou zde umístěny z vážných sociálních nebo výchovných důvodů. Sociálními důvody zpravidla bývají např. úmrtí rodičů, dlouhodobá nemoc matky, nepravidelné pracovní směny rodičů. Z výchovných důvodů většinou dochází k jejich umístění na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo na podkladě předběžného opatření. Zřizovatelem dětských domovů je příslušný krajský úřad.

Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v dětském domově je koedukovaná rodinná skupina dětí většinou různého věku i pohlaví. Velký důraz je kladen na to, aby sourozenci byli spolu v jedné rodinné skupině.

1.2 Mladí lidé

V naší práci se zabýváme sexualitou a partnerskými vztahy, která se týká mladých lidí. Přechodnou dobu mezi dětstvím a dospělostí nazýváme obdobím dospívání. Langmeier, Krejčířová (1998, 139 s.) vymezují hranice tohoto období zhruba takto: dolní hranice 11-12 let, horní asi 20-22 let. Mezi dvanáctiletým „skoro ještě dítětem“ a dvacetiletým „skoro již dospělým“ je velký rozdíl, proto toto období bývá dále děleno.

Nakonečný (2003, 386 s.) označuje období dospívání obdobím konfliktů a to jak vnějších – s rodiči a často i s dospělými celkem, tak vnitřních. S tímto souvisí další z charakteristických znaků dospívání, citová labilita. U dívek je prožívání těchto vnitřních i vnějších bouří dospívání méně dramatické než u chlapců.

1.2.1 Pubescence

Období pubescence řadíme přibližně mezi 11. a 15. rok života. Dochází v něm k celkové proměně osobnosti dospívajícího, podle Vágnerové (2000, s. 251-252):

- proměna fyzického těla, projevující se i v postoji pubescenta. Vzhled – atraktivita má svou sociální hodnotu, na základě které se pubescent hodnotí. Rozdílné tempo dospívání může vést k frustraci pubescenta, který se od ostatních dospívajících nějakým způsobem liší.
- Mění se citové prožívání, objevuje se emoční labilita, citové reakce se často jeví jako nepřiměřené dané situaci. Pubescenti bývají introvertnější, mění se jejich sebehodnocení, bývají více zranitelní, vztahovační. Emoční nevyrovnanost je důsledkem hormonálních změn, mohou k ní přispívat i změny v mezilidských vztazích a v oblasti psychiky.
- Počátek uvažování na úrovni formálních logických operací, dokáží uvažovat hypoteticky, o možnostech. Hypotetické myšlení je možné považovat za úvahu o budoucnosti. Tato změna uvažování se projeví v novém přístupu k sobě samému i k okolnímu světu. Pubescent mívá přehnaně kritické postoje, své úvahy považuje za výjimečné. Jeho radikální postoj lze považovat za obranu před nejistotou.
- Fáze hledání a vytváření si vlastní identity. Dospívající posouvá hranice aktuální reality a usiluje o sebeurčení, často i hypoteticky. V rozvoji samostatné identity hraje významnou roli přechodné stadium tzv. skupinové identity. V tomto období je velmi významný ideál vytvořený pubescentem. Nedílnou součástí sebepojetí je také profesní role, kterou si dospívající vybírá.
- Socializační rozvoj je v tomto období ovlivněn novými kompetencemi, které se projeví i v přístupu k různým sociálním vlivům. Mění se názor na jiné lidi. Dochází ke změně i v sociální roli pubescenta, který odmítá roli podřízeného. Tato potřeba ovlivňuje komunikaci mezi pubescentem a dospělým. Učitel již není vnímán automaticky jako formálně daná autorita, ale pouze pokud dospívajícím něčím imponuje. Dochází k odpoutání se od rodiny, tato situace vede k proměně citové vazby k rodičům, ne k jejímu zrušení. Dospívající má potřebu odlišit se od rodičů, nechce být jako oni. K rodičům je kritický, odmítá jejich formální rodičovskou autoritu.

- Oporu nachází ve vrstevnících, kteří se stávají neformálními autoritami. Zvyšování potřeby přátelství, významnou funkci mají také první lásky.

1.2.2 Adolescence

Vágnerová (2000, 252 s.) řadí období adolescence do věku 15 až 20 let – je zde možnost individuálního posunu (oblast psychická, sociálně, výjimečně také somatická). Toto je období komplexnějších psychosociálních proměn, mění se osobnost dospívajícího i jeho sociální pozice. Vágnerová (2000, s. 253) uvádí, že mladý člověk získává nové role, spojené s vyšší sociální prestiží. Vztahy s rodiči se zklidňují a stabilizují. Vrstevníci získávají ještě větší význam. Partnerské vztahy v tomto období bývají zralejší.

Podle Vágnerové (2000, s. 296-297) dochází k následujícím změnám:

- vzhled je cílem i prostředkem k dosažení požadované sociální pozice. Velkou roli zde hraje sklon k uniformitě, napodobování vzorů, idolů. V období adolescence se objevuje důležitost fyzické zdatnosti, síly a výšky postavy. Tyto vlastnosti posilují vědomí jedince, který jinak není úspěšný.
- Flexibilní uvažování, často až příliš radikální, vzhledem k tomu, že adolescent není ovlivněn zkušenostmi. Kompetence na počátku tohoto období jsou potvrzeny přijetím do dalšího stupně vzdělávání (učební obor, střední škola), které ovlivňuje i budoucí profesi. Pokud adolescentům na něčem záleží, dokáží se i nadchnout pracovat. V tomto období se dotváří postoje a strategie chování ve vztahu k výkonu i vlastní sociální pozici.
- Završení rozvoje identity dospívajícího. Často jde o převzetí modelu, který je pro danou sociální skupinu charakteristický, než o samostatné hledání vlastní identity.

V tomto období se plně rozvíjí ženská a mužská role, významné jsou i vztahy k jiným lidem – člověk je určen také tím, ke komu patří. Sebepojetí je ovlivněno způsobem prožívání a uvažování. Mnozí adolescenti vnímají dospělost jako neatraktivní, vzhledem k tomu, že je spojena se zodpovědností a mnohými omezeními, na tyto skutečnosti nejsou ještě dostatečně zralí. Vyskytuje se tzv. adolescentní moratorium – potřeba oddálit dospělost.

- Stále více je přijímán jako dospělý. Již automaticky neodmítají normy a hodnoty, které jim jsou prezentovány dospělými, ale uvažují o nich a zaujímají k nim vlastní

postoj, často radikální. Mění se také sociální role, zejména v profesní oblasti. Tato proměna ovlivňuje vztah k dospělým, zejména rodičům a učitelům. Měl by již být ukončen proces separace od rodiny.

- Větší závislost na vztazích s vrstevníky – pomáhají uspokojovat různé potřeby. Stabilní přítel s podobnými zájmy a hodnotami zajišťuje emoční jistotu. Pro adolescenty jsou velmi důležité i partnerské vztahy – dochází k prvnímu sexuálnímu styku. Pro trvalejší vztah však ještě není dospívající dostatečně zralý. Zpravidla se jedná o romantickou lásku a zamilovanost, která nemá dlouhodobé trvání.
- Nástup do zaměstnání přináší různé problémy, které vznikají rozdílem mezi očekáváním a skutečností. Ekonomická samostatnost přináší větší osobní svobodu, ale také zaměstnání vyžaduje mnohá omezení a větší zodpovědnost.

1.2.3 Mladý dospělý

Období mladé dospělosti řadíme do věku 20-35 let. Je to období nadějí a jejich postupného naplňování.

Vágnerová (2000, s. 371-373) uvádí následující změny:

- dosažením psychické dospělosti získává mladý dospělý větší sebejistotu a vědomí vlastních kompetencí. Jako nejvýznamnější psychický znak dospělosti označujeme zodpovědnost za svá rozhodnutí a činy.
- Přijímání trvalejších profesních rolí, uzavírání manželství a rodičovství.
- Rozvoj myšlení je ovlivněn zkušenostmi, charakteristické postformální myšlení. Mladý člověk je realistický, uvědomuje si mnohoznačnost problémů, připouští relativitu názorů i jejich časové omezení – akceptuje kognitivní nejistotu.
- Mění se postoj k normám, což ovlivňuje vztah k povinnostem a s nimi spojené zodpovědnosti. Projevuje se i selektivita prosociálního zaměření. Osobně významné zkušenosti ovlivňují morální uvažování. Diferencuje se ženská a mužská role, která je ovlivněna i společensky podmíněnou změnou jejího pojetí.
- Schopnost zvládnout profesní roli – může uspokojovat různé psychické potřeby mladého člověka. Významnou součástí osobní identity se stává profesní role. První

fázi mladé dospělosti považujeme za období profesního startu, ve druhé fázi vzniká profesní konsolidace.

- Vytvoření stabilnějšího monogamního vztahu považujeme za jeden z hlavních vývojových úkolů mladé dospělosti. Takový vztah se může stát přijatelným základem budoucí rodiny. Partneri v tomto období bývají realističtější ve svých nárocích a tolerantnější ke vzájemné odlišnosti. Volba partnera je ovlivněna jak sociálními zkušenostmi, tak osobnostními rysy.
- Důležitou součástí vlastní identity se stává manželská role. Manželství může uspokojovat různé psychické potřeby, ale zároveň v mnoha směrech omezuje. Současná společnost jednoznačně neurčuje obsah rolí obou manželů, větší svoboda v jejich naplnění posiluje nerealistická očekávání mladých lidí. Volné soužití, případně alternativní styl života bez trvalého partnera jsou v současnosti více tolerovány.
- Mezi další identity mladého člověka řadíme rodičovskou roli, která je sociálně vysoce ceněna. Lidé mohou být k rodičovství motivováni vnějším, sociálním tlakem, ale i různými individuálními motivy. Narození dítěte pozitivně ovlivňuje psychiku, ale na druhé straně přináší povinnosti a zodpovědnost. Mění se životní styl i vztahy obou rodičů. Svobodné mateřství je variantou, která je společností vnímána rozporuplně.
- Mladý člověk má snahu směřovat ke změně. Současnou bilanci i budoucí plány ovlivňuje potřeba vytvořit něco hodnotného, co by mohlo potvrdit smysl vlastního života. Tato snaha se projevuje jak ve vztahu k profesní roli, tak i ve vztahu k dětem a partnerovi.
- Přibližně po čtyřech letech společného soužití zaznamenáváme první krizi manželství. Aktuálně převažující představa o smyslu manželství, zdůrazňuje především uspokojování vlastních potřeb, což zvyšuje riziko rozpadu manželství.
- V závislosti na věku dětí se mění rodičovská role. Významným mezníkem jak pro děti, tak pro rodiče je nástup do školy. Rozpad manželství může také přinést změnu v oblasti rodičovské role. Pozice osamělého rodiče je náročnější, přináší celou řadu problémů.

- Mezi důležité součásti identity řadíme všechny nově získané role – profesní, partnerské i rodičovské. Jejich zvládnutí potvrzuje vlastní kvality i status dospělosti.

1.3 Sexualita

„Sexualita představuje jeden ze základních individuálních a interpersonálních motivů v životě každého jedince. Člověk se rodí jako tvor sexuální a pohlavnost ho provází v podstatě po celý život. Ovlivňuje jeho osobnost i mezilidské vztahy a zpětně je jimi ovlivňována. Je specifickou formou komunikace, zdrojem hlubokých emocí, faktorem organizujícím lidské chování a prožívání.“ (Říčan, Krejčířová et al., 1997, s. 207).

„Sexualita je základním společenským činitelem. Na sexu založené vztahy mezi lidmi jsou pilířem stability každé společnosti. Vždyť základní stavební článek každé kultury je dvojice: muž a žena, jakýsi prvočinitel rodiny.“ (Zvěřina, Budínský, 2004, s. 9).

Jak jsme zjistili, každý z autorů má stanovenou vlastní definici pojmu sexualita - podle Říčana, Krejčířové et al. (2007, s. 210) je sexualita jedním ze základních životních vlastností. Její formování je komplexní proces založený na biologických, psychologických a sociálních činitelích projevujících se ve vzájemné spolupráci. Základy psychosexuálního vývoje jsou určeny konstitučními faktory a modifikovány vlivy výchovy a učení, přičemž za rozhodující aspekty tohoto vývoje lze považovat proces sexuální identifikace, vytváření sexuální role, sexuální preferenci a charakteristiky sexuálního chování ve spojení s vývojem sexuálních emocí.

1.4 Partnerské vztahy

„Většina partnerských vztahů začíná od mileneckého vztahu – od vztahu, která já nazývám JEDINOSTÍ. Základem jedivosti je skrytá zásada: „Ty jsi pro mě vším, já jsem pro tebe vším. Jsi pro mě jediný na světě, jsem pro tebe jediná na světě.“ (Salomé, 1997, s. 130)

Partnerským vztahem nazýváme vztah mezi dvěma lidmi. Na jehož počátku se partneři nemusí znát, ale mohou v některých případech být například i dlouhodobí přátelé. V situaci, kdy se jedinci neznají, přichází se vztahem vzrušující a zajímavá fáze vzájemné-

ho poznávání. V případě, že se partneři přátelili dříve než mezi nimi vznikl vztah, je zde předpoklad pro trvalost vztahu, neboť již vědí, co od sebe mohou navzájem očekávat.

Partnerství lidé tvoří kvůli pocitu sounáležitosti, který jim přináší. Láska partnera jedince utvrzuje v tom, že nejsou sami, že na nich někomu záleží a mají se o koho opřít v těžkých životních situacích. Partnerství znamená jistotu, bezpečí a zázemí, což jsou pro zlepšení kvality života člověka velmi podstatné jevy.

Fáze partnerského vztahu:

- zamilovanost – romantická láska na počátku vztahu, která s sebou přináší velké množství emocí, často i protikladných. Tyto emoce, paradoxně často i ty negativní, zamilovanost prohlubují a zesilují. V případě rozpadu vztahu ve fázi zamilovanosti nastávají stavy podobné abstinenční příznakům při odeznívání působení drogy. Pokud vztah pokračuje, fáze zamilovanosti trvá 1–3 roky, poté by měla přejít v lásku. Přerod zamilovanosti v lásku je zásadním determinantem úspěšného pokračování vztahu.
- Partnerská láska – dominují silnější a trvalejší pocity než v přechodné fázi. Tato láska je založena na intimitě mezi partnery, jejich vzájemném připoutání, na pocitu hluboké vzájemnosti a přátelství. Významnou roli hraje budování a posilování vztahu, v němž je velmi podstatným nástrojem komunikace mezi partnery.
- Krize v partnerství – nastává v případě, že ve vztahu přestane fungovat zpětná vazba. Partneři již nemají tendence se vzájemně chválit a vyvolávat pocit jedinečnosti, tak jako v předchozích fázích. Pokud nemáme dostatek sebedůvěry, partner není schopen stoprocentní kompenzace tohoto nedostatku a začínají se projevovat různé dílčí krize, neboť časem začíná vidět a vyhledávat jeho nedostatky. Začíná vážnout komunikace a prakticky dochází k ukončování vztahu.

2 VÝZNAM VZTAHŮ

V období dospívání mají vrstevnické vztahy nezastupitelné místo, nelze je však dávat do kontrastu se vztahy k rodičům. Přesto citová vazba s rodiči velmi často ovlivňuje podobu vztahů s vrstevníky. Langmeier, Krejčířová (1998, 149 s.) řadí mezi nejvýznamnější vývojové úkoly dospívání uvolnění se z enormní závislosti na rodičích a na druhé straně navazování diferencovanějších a podstatnějších vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví. Přestože proces stálého osamostatňování a rozšiřování a rozrůžňování sociálních vztahů je primárním pochodem, který je zahájen v útlém dětství a pokračuje i v dospělosti, je období dospívání v tomto směru podstatné a rozhodující pro uspokojujivé převzetí pozdějších základních manželských a rodičovských rolí.

2.1 Vztahy s rodiči

Jak uvádí Weiss (2010, s. 31) hlavními modelovými figurami pro vytváření pohlavní role jsou právě rodiče. Z tohoto důvodu věnujeme vztahům s rodiči pozornost, nahlédneme na vztahy mezi mladými lidmi a rodiči z několika úhlů tak, abych lépe porozuměli důležitosti této vazby.

„Důležitost a povaha vztahů je jiná na začátku a na konci dospívání – pro chlapce či dívku vstupující na začátku druhého desetiletí života do období dospívání mají rodiče a vztahy s nimi zcela odlišný význam než pro mladého člověka o deset let později.“ (Macek, Štefánková, 2006, s. 25)

„Emancipace od rodiny nevede ke zrušení citové vazby k rodičům, ale k jejich proměně. Pocit jistoty a bezpečí, který vazba na rodinu poskytovala, se transformuje do symbolické roviny a funguje stejně účelně, i když už pouze ve vědomí jedince.“ (Vágnerová, 2000, s. 237-238)

2.1.1 Období pubescence

Vágnerová (2000, s. 239-242) uvádí, že v tomto období se vyskytuje zdánlivý konflikt mezi potřebami rodičů a pubescentů. Rodiče ztrácí výhradní postavení, mají potřebu udržení citového vztahu dítěte a někdy nejsou schopni nebo ochotni přijmout jeho proměnu a to z obav, že proměna přinese ztrátu. Pubescenti mají potřebu uvolnění se z infantilní závislosti a zázemí rodiny považují za samozřejmost, která by jim neměla bránit

v osamostatnění se. Potřeba citové jistoty se objevuje pouze v situaci objektivního ohrožení. V případě, že rodina neplní dobře své funkce ve smyslu naplnění potřeby jistoty a bezpečí, objevuje se deformace vazby na rodiče. Citové vazby mezi rodičem pubescentem jsou slabé či nepřiměřené. V tom případě nemůže dojít k uspokojivému průběhu emancipace. Pubescentovi tak chybí jedna z potřebných zkušeností. K této situaci dochází také v případě, že děti s rodiči nežijí, tím nedochází k vytvoření běžných funkčních vazeb. Taková rodina není schopna poskytnutí symbolické jistoty a bezpečí.

Podle Říčana (2004, s. 181) je období pubescence dalším krokem k samostatnosti. Přesto ale vztahy k rodičům zůstávají stále na prvním místě, a to nejen existenční, ale i citové vazby. Osamostatňování se v období pubescence bývá bolestné – pubescent si uvědomuje, že pomalu dochází ke změně vztahu k rodičům. Nově objevené nuance citového spektra mohou dát k jednomu nebo druhému z rodičů i novou srdečnost, která je o to krásnější, že je jedinec schopný o ní uvažovat a dokáže ji vyjádřit, byť nepřímo a se studem. Převažuje ale kritika, dokonce i vzpoura. Objevuje se pubescentní negativismus, jedná se již o útok na autority. Mladý člověk pozoruje chování rodičů, hovoří o jejich názorech a někdy až nápadně vyjadřuje protichůdné stanovisko než oni.

2.1.2 Období adolescence

Podle Vágnerové (2000, s. 281-284) představují rodiče v tomto období vzor určitého způsobu života a dospělosti, představující určitý model vlastní budoucnosti. Adolescent o rodičích přemýšlí, kritizuje je. Tato kritika je výrazem sporu skutečnosti a představ adolescenta, může být zdrojem ke změně jeho postojů. Mladý člověk se stává kritickým k celkovému stylu života rodičů, k jejich hodnotám, názorům a chování. Srovnává je se svým vytvořeným ideálem, diskutuje s nimi a hledá způsob, který by byl pro něj vyhovující. Pomocí těchto úvah si vytváří přesnější představu formy svého budoucího života i své identity. Kritizování rodičů není pouhým odmítnutím všeho, co rodina představuje, ale je jedním ze způsobů hledání. Adolescenti se nedokáží vyrovnat se slabostí a nerozhodností dospělých, kteří nedokáží hájit své názory a logicky oponovat. Adolescenti často hledají jiné vzory, protože jim rodiče neimponují. Mladí lidé často neberou ohled na potřeby rodičů. Tato bezohlednost vzniká díky adolescentnímu egocentrismu, který zahrnuje pouze to, co je zajímavé nebo se jich bezprostředně dotýká. V adolescenci by mělo docházet k ukončení procesu separace ze závislosti na rodině. To však neznamená úplné popření a odmítnutí

hodnot prezentovaných rodiči, ale pouze dochází ke změně postoje k těmto hodnotám, protože mladý člověk potřebuje nalézt jejich subjektivní smysl.

K tomuto nám Říčan (2004, s. 215) sděluje, že k takovému radikálnímu separačnímu procesu dochází před dvacátým rokem obnovením souhlasného vztahu k rodičům a k jejich kvalitám. Často dochází k bezděčnému napodobování rodičů, k razení se s nimi a k stále lepšímu porozumění.

2.1.3 Období mladé dospělosti

Vágnerová (2000, s. 302) uvádí, že v období mladé dospělosti již není jedinec závislým na své primární, orientační rodině. Dochází ke změně vztahů s rodiči – stávají se symetričtějšími a klidnějšími. Vztahy již nejsou zatíženy neklidem, nepochopením a rozpory. Mladý dospělý je již samostatný, tudíž nemá potřebu svou nezávislost si vymáhat, předvádět svou přiměřenou, symetrickou pozici. Má realistický pohled na rodiče, hodnotí je objektivněji, umí akceptovat jejich zkušenosti a přijmout jejich rady, kterými je ochotný se řídit pouze v případě, kdy je považuje za vhodné a prospěšné.

2.2 Vztahy s vrstevníky

Vztahy s vrstevníky označuje Willerton (2012, s. 49) jako horizontální vztahy, a to z toho důvodu, že se odehrávají mezi dvěma jedinci přibližně stejných zkušeností a stejného postavení. Ve vrstevnických vztazích nalzáme příležitost k rozvíjení a trénování vzta-hových schopností a dovedností.

„Vrstevnické vztahy mají v období dospívání svoje nezastupitelné místo, a nejde je tedy dávat do kontrastu se vztahy k rodičům. Nicméně citová vazba s primárními osobami/rodiči ovlivňuje často podobu vrstevnických vztahů.“ (Macek, Štefánková, 2006, s. 32-33)

V období dospívání se silně projevuje potřeba přátelství, kterou mladý člověk hledá u vrstevníků.

2.2.1 Období pubescence

Podle Vágnerové (2000, s. 249-250) se touha po důvěrném vztahu s přítelem vyskytuje již v 11-12 letech, tj. na počátku puberty. Přátelský vztah zde poskytuje jistou formu bezpečí a jistoty, jedná se o variantu emoční vazby. Přátelé pubescentovi pomáhají v osvobození se z vazby na rodinu. Dobří přátelé poskytnou podporu, naslouchají, jsou loajální, nezradí, neshazují a nevysmívají se v případě neúspěchu. Je možné jim důvěřovat. V charakteristice přítele pubescent klade důraz na vzájemné sdílení pocitů, důvěru a porozumění. Pubescent, který má blízkého přítele se lépe hodnotí, má vyšší sebevědomí, považuje se za dostatečně kompetentního, je sám se sebou spokojenější. Tento dospívající je pro své vrstevníky atraktivnější, dovede si získat přátele, kteří mu poskytnou pozitivní zpětnou vazbu. Pubescent preferuje přítele, který se s ním shoduje v mnoha oblastech. Pravdou zůstává, že v takové situaci je vzájemné porozumění snazší a vztah více uspokojuje. Dalším důvodem je fakt, že pubescenti usilují v rodině o odlišení se a vymezení vlastní individuality, ale přitom potřebují podporu někoho, kdo je jim podobný. Zde platí, že se dva jedinci v tomto vztahu značně ovlivňují, z čehož vyplývá, že společné atributy mohou být nejen předpokladem, ale také i důsledkem přátelství. Pubescent si potvrzuje, ověřuje a zkouší své sociální kompetence, které mu mohou přinést vytouženou jistotu ve formě přijetí vrstevníky.

Řičan (2004, s. 184) nás seznamuje s faktem, že vrstevníci napomáhají k nezbytné citové emancipaci od rodiny a k získání nezávislosti. Mladý člověk v období pubescence si přeje mít věrného kamaráda/kamarádku, má-li štěstí najde ho/ji. Tato přátelská vazba může vydržet mnoho let, případně i celý život. Je také velkým přínosem pro přípravu na mileneckou a manželskou důvěrnost, zároveň plní tlumící funkci v předčasném rozvoji neplatonické erotiky.

2.2.2 Období adolescence

Podle Macka a Štefánkové (2006, s. 33) v průběhu adolescence vztahy mezi vrstevníky nabízejí více funkcí citové vazby. Postupná transformace funkcí citových vazeb z rodičů na vrstevníky je výhodná pro budování nezávislosti vůči rodičům.

Z tohoto důvodu nás Macek (2003, s. 57) seznamuje s unikátností a svým způsobem těžkou zastupitelností vrstevnického vztahu, který poskytuje možnost vzájemné výměny názorů, pocitů

a vzorců chování. Vrstevníci plní funkci interakční a komunikační platformy, kde jedinec může zkoušet sám sebe. Adolescenti rádi napodobují a jsou rádi imitováni.

Jak uvádí Vágnerová (2000, s. 285-287) v období adolescence mají velký význam vztahy s vrstevníky. Díky ní dokončují jeden z nejdůležitějších úkolů tohoto období - osvobození se od rodiny a postupné osamostatnění. Pomocí vztahů s vrstevníky dochází k uspokojení některých základních psychických potřeb:

- Potřeba stimulace – uspokojení pomocí kontaktu s blízkým vrstevníkem nebo společnou účastí na různých aktivitách, sdílením prožitku. Dochází k uvolnění napětí a tělesné energie. Adolescent vnímá tyto činnosti jako sdílení určitého úkolu, společnou zkušenost.
- Potřeba orientace a smysluplného učení – experimentování spolu s vrstevníky v oblasti řešení nejrůznějších situací. Vzájemně se učí sociální strategie a rozlišují, jakou mají účinnost v různých situacích.
- Potřeba citové jistoty a bezpečí – postupné nahrazování rodiny vrstevníky.

Ke konci období adolescence se mění vztah k vrstevníkům, nejedná se již o nekritický obdiv a přijímání všeho, co požaduje skupina. S vyspíváním a jistotou dochází k odpoutávání se ze závislosti na vrstevnické skupině. Emoční jistotu zpravidla zajišťuje stabilní kamarád. Adolescent zde na základě pocitu vzájemného pochopení a přijetí získává podporu jistoty.

2.2.3 Období mladé dospělosti

Podle Vágnerové (2000, s. 302) jsou symetrické vztahy s vrstevníky nejvýznamnější v mladé dospělosti. Přestože mnoho z nich přetrvává ještě z období adolescence, je mladý člověk otevřen i novým známostem. Mladý dospělý je již schopen párového soužití, ve kterém se objevuje nutnost akceptace potřeb partnera a jejich harmonizace s vlastními. Poté je schopen uskutečnit potřeby vyplývající z rodičovské role, které přináší nejen nadřazenost a moc nad jinou lidskou bytostí, ale také zvýšenou zodpovědnost. Důležitým znakem psychické dospělosti je zvládnutí vztahů k nadřízeným osobám (nevyskytuje se potřeba obrany proti autoritě), ale také i k podřízeným (zmenšení rizika zneužití moci v nadřazeném postavení).

3 LÁSKA A SEXUALITA

Lze oddělovat lásku a sexualitu? Podle Pondělíčka (2000, s. 20-21) se erotický zájem zcela nepřekrývá s láskou, tudíž nejde o jedno a totéž. Erotický zájem zpravidla nestačí ani k trvalejší známosti, natož k vytvoření citového svazku. Lásku a erotický zájem si lidé – zvláště mladí – zřejmě pletou, velmi často zaměňují obě reakce. Erotický zájem není pro pevnější svazek zárukou, dokonce ani závazkem. Láska je proces, který je složen z několika fází, kterými by měla procházet každá známost – zákonitými fázemi seznamování, sblížování a sblížení, něhy, polibků a dotyků až k fázi tělesného, pohlavního spojení.

„Sexualita představuje jeden ze základních individuálních a interpersonálních motivů v životě každého jedince. Člověk se rodí jako tvor sexuální a pohlavnost ho provází v podstatě po celý život. Ovlivňuje jeho osobnost i mezilidské vztahy a zpětně je jimi ovlivňována. Je specifickou formou komunikace, zdrojem hlubokých emocí, faktorem organizujícím lidské chování a prožívání.“ (Říčan, Krejčířová, 1997, s. 207)

3.1 Období pubescence

Jak uvádí Vágnerová (2000, s. 250-251) v tomto období dochází k experimentování se sexuální rolí formou prvních lásek. Její subjektivní obraz, zamilovanost se projevuje potřebou kontaktu a pocitem velké důležitosti milovaného objektu. Většinou se jedná o platonický vztah, doprovázený nejistým experimentováním, pettingem. Takové chování může být výsledkem tlaku vrstevnických vzorů, projevem přizpůsobení se skupinovým standardům – nemusí být motivováno pouze vlastní potřebou, pocitem zamilovanosti. Z tohoto důvodu se často chovají takovým způsobem i ti pubescenti, kteří ve skutečnosti o chození s vrstevníkem nemají zájem, ale nemají odvalu požadavek skupiny odmítnout, z důvodu negativního hodnocení. Také v této oblasti musí pubescent prokázat své kompetence, zvláště svou přitažlivost pro opačné pohlaví. Často tak činí pomocí demonstrace, zveličuje nebo si naprosto vymýšlí reálně neexistující zážitky. Čistě sexuální zájem se projevuje zejména zvědavostí, která je projevem potřeby orientace. Nezkušenost způsobuje nejistotu, se kterou se v období pubescence může vyrovnat pouze v rovině informací. Sexuální téma podněcuje příjemné vzrušení, ale tato potřeba se zatím uspokojuje převážně na teoretické bázi anebo masturbací. Tyto projevy jsou zcela přirozené a normální, není možno je považovat za projev odchylky.

Říčan (2004, s. 185) označuje první zamilování jako platonické. Pubescent touží být v blízkosti milované osoby s možností něžného dotyku, tělesné sblížení však považuje za znesvěcení tohoto citu. Pubescent touží po vykonání velkých činů nebo nějaké oběti, pomocí kterých by dokázal, že je hoden milované osoby. Miluje více očima než tělem, jeho láska se mísí idealizujícím obdivem, je plachá, tajná, často skrývaná. Milující osoba ještě nedokáže vyjádřit to, co cítí.

První lásku Říčan (2004, s. 185) považuje za náhlou, přicházející na první pohled, kdy milovaný připadá pubescentovi jako čarovné zjevení krásy a půvabu.

Na rozdíl od Nakonečného (2003, s. 386), který prohlašuje, že první lásky jsou více či méně krátkodobé události, během nichž probíhá vzájemné testování zájmu o druhého a v nichž převažuje touha po fyzické blízkosti „první lásky“, první kontakty a nejisté sblížení.

Projev sexuálního zájmu pubescenta spatřuje Říčan (2004, s. 185) ve zvědavosti, se kterou shání informace o anatomii a fyziologii pohlavních orgánů, o podobách soulože, antikoncepci... Tento projev mu přináší mimo věcného poučení také zajištění před obavami a nejistotou, které cítí díky své nezkušenosti, ale také i příjemné vzrušení. Běžně se v tomto období objevuje pubescentní masturbace, autosexualita. Heterosexuální kontakty v tomto období bývají motivovány zejména zvědavostí, touhou ukázat okolí i sobě svou přitažlivost a cenu. Tyto pokusy, při kterých bývají vztahy na hranicích kamarádství a erotiky, jsou pozitivní pro další vývoj jedince.

3.2 Období adolescence

Podle Nakonečného (2003, s. 388) většina adolescentů ve věku kolem 17 až 18 let již má za sebou první sexuální kontakty a vede již více či méně pravidelný sexuální život.

Také Vágnerová (2000, s. 287-293) uvádí, že v období adolescence dochází k naplnění partnerského vztahu, zahrnujícího i sexualitu. Nezbytnost mít partnera opačného pohlaví již není pouze sekundárním projevem sociálního tlaku a potřebou uchování si prestiže ve skupině vrstevníků jako v pubertě. Stává se skutečnou potřebou, která se skládá z několika úrovní – tělesné, sociální a psychické. Vztah lásky zde můžeme chápat i jako projev potřeby poznání, lépe řečeno sebepoznání, na nové úrovni.

Většina lásek v adolescentním období má povahu experimentace, z tohoto důvodu většinou nemají dlouhé trvání. Adolescenti nebývají dostatečně osobnostně zralí pro trvalejší vztah, který vyžaduje přijetí zodpovědnosti a tím vytváří tlak na částečné omezení své vlastní identity ve prospěch partnera. Přestože v období adolescence již nejsou heterosexuální vztahy povrchní tak jako v období puberty, stále zde hovoříme o získávání zkušeností a o experimentování.

Partnerský vztah prochází těmito fázemi:

- A. Fáze zamilovanosti – dominuje zde potřeba citového vztahu s určitým jedincem, kterého si adolescent v této fázi idealizuje a stylizuje. Mezi typické znaky zamilovanosti řadíme euforii, pocity vzrušení a jejich kolísání, které vždy mají souvislost se vztahem k vyvolenému jedinci.
- B. Fáze navázání vztahu, fáze romantické lásky – v tomto období dochází k stylizaci sebe sama. Pod vlivem prožitku přijetí milovaným partnerem bývá sebehodnocení zkreslené. Akceptace milovaným člověkem posiluje sebehodnocení, ale může tomu být i naopak v případě odmítnutí takovým partnerem se sebeúcta snižuje. V období romantické lásky dochází k idealizaci vztahu a k jeho nadhodnocení, vztah se jeví jako „pravá láska“, která je jedinečná a žádný jiný vztah se jí nemůže vyrovnat. Partnerský vztah v adolescenci často přináší uspokojení nejen po emocionální stránce, ale také po stránce seberealizace, protože může pomáhat k dosažení určité sociální vážnosti. Adolescenti se rádi předvádí se svými partnery před vrstevníky, protože pomocí jejich kvality získávají větší atraktivitu a tím větší sebejistotu. V tomto období hraje významnou roli sexualita, která se stává nedílnou součástí partnerského vztahu. Objevuje se zde experimentování s různými způsoby uspokojování:
 - Autoerotika – narcistní zalíbení se vlastního těla, manipulace s ním, masturbace
 - Experimentace na homosexuální úrovni – přechodné stadium, zaměřené na získávání zkušeností
 - Atraktivita druhého pohlaví – pokusy o heterosexuální erotiku. Velmi důležitým mezníkem je v tomto období první sexuální zkušenost ukončená pohlavním stykem. Z pohledu adolescenta je to jeden z prožitků, který ho posouvá do dospělosti. První pohlavní styk má i sociální význam – ovlivňuje postavení jedince mezi vrstevníky. Se zahájením sexuálního života je úzce spjata riziko gravidity. Adolescent

není schopen přijetí rodičovské role, často ji vnitřně nepřijímá. „Předčasné rodičovství komplikuje i vztahy s vlastní rodinou, od níž se chtěl jedinec osamostatnit a nyní to nelze realizovat.“ (Vágnerová, 2000, s. 293)

V období adolescence Říčan (2004, s. 205) upozorňuje na časté střídání partnerů při milostných hrách. Adolescenti si velmi dobře uvědomují, že pouze experimentují (a to jak fyzicky, tak citově) a že si chtějí co nejvíce užít. Stává se, že se rozcházejí i velmi intenzivní a silné vztahy, díky uvědomění si jednoho z partnerů - potřeba větších zkušeností, nechuť k přílišnému citovému připoutání se. Tento stav odborně nazýváme polygammím stadiem sexuálního vývoje, kdy se u každého vztahu předpokládá víceméně brzký rozchod. V této fázi lze těžko dojít k milostné tragédii. Vyjímkou bývá opakovaný nezdár při pokusu o navázání známosti, který může způsobit zoufalý pocit méněcennosti. V polygammím stadiu se vztahy často navazují pouze ze zvědavosti. Masturbace zůstává hlavním způsobem sexuálního uspokojování. Mnozí adolescenti sexuálně abstinují, anebo projevují snahu o abstinenci. U jiných se objevuje stav, kdy bez rozpaků dokáží mezi sebou hovořit o autosexualitě.

3.3 Období mladé dospělosti

Jak uvádí Vágnerová (2000, s. 302) sexualita v tomto období patří k jednomu z nejvýznamnějších aspektů partnerského vztahu. Postoj k sexualitě je ovlivněn potřebou mít dítě, velký význam získává její reprodukční složka. Sexuální aktivita se stává nástrojem ke zplodění potomka.

V mladé dospělosti podle Vágnerové (2000, s. 327) získává velký význam vztahová kvalita, spojená s výhledem určité stability. Partnerství, které dokáže uspokojit potřebu citové jistoty, se může vytvořit základ hodnotné rodiny. V tomto období přechází partnerství z úrovně experimentace do fáze stálejšího a pevnějšího monogammního vztahu.

Přístup k partnerskému vztahu ovlivňuje:

- Osobní zkušenost (dětství, první lásky)
- Vývojová úroveň jednotlivce a jeho aktuální potřeby

V mladé dospělosti prochází partnerský vztah zpravidla standardními fázemi – fáze romantické lásky a dále fáze realistického vztahu. Ve fázi romantické lásky mladý člověk stylizuje sebe sama i partnera, běžně se objevuje idealizace a iluze v očekávání dalšího

vývoje vztahu, která se projevuje i přesvědčením o jeho výjimečnosti. Ale ani v období zamilovanosti nemohou mít partneři zcela shodné představy a potřeby, což bývá příčinou zklamání a hledání důvodů této disharmonie (jedinec zpravidla přisuzuje vinu tomu druhému). Párový vztah, který překoná období napětí a rozčarování, se může stát realističtější a pevnějším. Realistický vztah je více tolerantní, dokáže respektovat rozdílné vlastnosti, postoje a projevy partnera a ponechává mu určitý osobní prostor, který je respektován. Mezi typické znaky realistického vztahu řadíme:

- Realistické hodnocení partnera.
- Realistické hodnocení partnerského vztahu i své vlastní role ve vztahu.
- Prohloubení intimity.
- Realistické hodnocení možností vztahu.

Rysem většiny vrstevnických vztahů mladé dospělosti je rovnost. „Komplementarita je primárně dána faktem, že jde o vztah muže a ženy, jejichž sexuální role jsou odlišné a na této úrovni se vzájemně doplňují.“ (Vágnerová, 2000, s. 329)

Partnerský stav dvou dospělých jedinců se dotýká většiny primárních psychologických potřeb, které může určitým způsobem uspokojovat:

- Potřeba orientace a učení, potřeba nové zkušenosti
 - a) Důvěrný párový vztah tvoří součást socializační zkušenosti, pomáhá rozvíjet sociální dovednosti, zejména strategie zaměřené na komunikaci a spolupráci. Přispívá k rozvoji empatie.
 - b) Přináší nové zkušenosti v oblasti sebehodnocení, partner napomáhá k poznání vlastní osobnosti. Dokáže poskytnout mnohem úplnější a souhrnnější zpětnou vazbu než jiné osoby. Emoční náboj takových zkušeností může stimulovat proměnu osobnostních vlastností, postojů nebo strategií chování. Tato proměna může být jen dočasnou.
- Potřeba citové jistoty – významnou funkci v partnerském vztahu sehrává ukojení potřeby intimity a emocionálního akceptování, které v počátcích může vést až ke vzniku symbiotické vazby. V pozdější fázi, kdy se vztah stává více realistický, patří citová složka k nejdůležitějším, můžeme říci, že je jednou z důležitých předpokladů jeho trvání.
- Potřeba seberealizace

- a) partnerský vztah má funkci sebepotvrzení, dokazuje kvalitu jedince. Citové přijetí, obdiv partnera přispívá k silné podpoře sebeúcty.
 - b) partnerský vztah má i sociální význam – potvrzuje normalitu jednotlivce, který takto splňuje očekávání společnosti.
- Potřeba otevřené budoucnosti – většina párů plánuje společné soužití, tato otevřenost přispívá k potvrzení kvality tohoto vztahu.

Partnerské vztahy v mladém dospělém věku se od adolescentních partnerských vztahů významně odlišují větší výběrovostí. Jedinec musí splňovat určitá měřítka, která určují kvalitu a trvalost vztahu. Jako důkaz této proměny označujeme postupné snižování promiskuitních tendencí. Vztahy mladých dospělých jsou často monogamní, a to i v případech kdy nevyústí v manželství.

Přístup k sobě samému ovlivňuje výběr partnera. Jedinec si vytvoří představu partnera ve vztahu k vlastní osobě. Hledá partnera, který by dokázal splnit jeho očekávání a potřeby. Představa ideálního partnera je ovlivněna pojetím vlastní role v takovém páru. K tomu přispívá aktuální sebehodnocení, ohodnocení vlastních schopností a předpokládaná atraktivita pro druhé. Významně ovlivňuje volbu partnera sociální zkušenost, zejména ta, kterou jedinec získá v rodině v průběhu dětství.

Mezi problémy, které se vyskytují při výběru partnera řadíme rozpor mezi vlastnostmi, které jsou přitažlivé při prvním kontaktu, a vlastnostmi, které jsou důležité pro trvalejší vztah. Převážná část jedinců si při prvním kontaktu vybírá na základě emocí – pomocí vlastností, které je zaujmou, ale nemusí být z pohledu dlouhodobého hlediska významné, někdy jsou i kontraproduktivní. Ve fázi budování partnerského vztahu má významnou sociální hodnotu fyzická přitažlivost, umění být středem pozornosti. Tato hodnota se ztrácí při budování partnerského vztahu, kdy se větší význam přikládá zodpovědnosti, spolehlivosti, schopnosti kompromisu a domluvy. Kvalita sexuálního uspokojení také není jednoznačnou podmínkou k rozvoji funkčního partnerství, i přestože je velmi důležitá.

3.4 Erotické a sexuální zkušenosti

„Z výzkumů Světové zdravotnické organizace (WHO) z devadesátých let víme, že děti, kterým se ve správné době a v dostatečné míře dostalo poučení o sexualitě – ať už ve škole nebo od rodičů-, se pak v době dospívání i v dospělosti chovají v sexu zodpovědněji: zahajují svůj sexuální život později, mají méně partnerů a více užívají antikoncepci.“ (Weiss, 2010, s. 33)

Murín, Weiss (2004, s.117) informují, že na základě průzkumu financovaného americkou firmou na výrobu kondomů Durex celosvětově klesl průměr jedinců, kteří poprvé okusili tělesnou lásku, na rovných 18 let.

Podle průzkumu sexuálního chování české populace z roku 2003 uvádí Murín, Weiss (2004, s. 117) se výsledky příliš neliší. Nejstarší generace Čechů a Češek průměrně zahajovala svůj sexuální život v 19 letech, nejmladší generace v 17,5 letech. Jak pro muže, tak pro ženy činí průměrný věk první soulože 18 let.

Tabulka č. 1 Erotické a sexuální zkušenosti mládeže 14-18 leté (1992/93)

Soubor	Typ zkušenosti (%)			
	žádné	chození	Erotické hry	Pohlavní styk
Chlapci	20	31	26	23
Děvčata	18	32	16	34
1.ročník	25	42	20	13
2.ročník	26	34	21	19
3.ročník	9	23	22	45
4.ročník	10	22	23	45
SOU	16	31	23	30
SOŠ	22	28	20	30
Gymnázia	25	41	17	17

Tabulka č. 1 –Situční analýza: Děti v České republice (1996) in Vágnerová (2000, 289 s.)

Tabulka č. 2 Věk při první souloži (v procentech)

Věk (v letech)	Muži	Ženy
13 a méně	2,2	0,5
14	3,1	0,8
15	5,8	5,6
16	13,3	15,1
17	19,7	23,1
18	22,2	23,8
19	10,5	12,0
20	9,5	7,5
21	3,1	4,0
22	3,8	1,9
23 a více	6,8	5,9

*Tabulka č. 2 - Věk první soulože: výzkum Weisse a Zvěřiny (2001) z roku 1998
in Říčan (2004, 207 s.)*

Na otázku jaké vědomé motivy vedou mladé lidi k zahájení sexuálního života, odpovídá Říčan (2004, s. 207-208) – dochází k postupnému prosazování pudové potřeby. Tato informace nezahrnuje celý problém. Motivem u chlapců zpravidla bývá zvědavost, u dívek jsou častější citové důvody. Dívka mnohdy podlehne nátlaku chlapce, o kterého nechce přijít. U adolescentů obojího pohlaví se projevuje tlak vrstevníků, kteří se chvástají a vysmívají se těm, kteří přiznají nezkušenost. Často se vyskytuje přání mít první zkušenost za sebou a tím se zbavit hojných pochybností a nejistot, které jsou spojeny s nezkušeností. U chlapců je výraznější prestižní motiv, v získání děvčete spatřují lovecký úspěch. Tento motiv však nevyklučuje přání většiny dospívajících – spojení sexuálního života s opravdovějším citem, aby byl sexuální život nedílnou součástí pevného, oddaného vztahu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 REALIZACE VÝZKUMU

Výzkum je realizován pomocí dotazníků, které byly v období leden-únor 2013 distribuovány do dětských domovů ve Vizovicích, Liptále, Smolině, Prostějově, Hranicích, Velkých Heralticích, Chrudimi, Moravské Třebové a dále pak do Gymnázia ve Zlíně a v Kroměříži. Do gymnázií jsme dotazníky distribuovali s předpokladem, že studenty jsou mladí lidé žijící v rodinách, což bylo ověřeno dotazem na vedení školy. Výstupem výzkumu je interpretace dat získaných z vyplněných dotazníků, jejich grafické znázornění.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda a jaké jsou statisticky významné rozdíly v oblasti sexuality a partnerských vztahů mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a v rodině.

Dílčími cíli pak je zjistit, zda:

- v oblasti zahájení pohlavního života existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětském domově a žijícími v rodině.
- v délce vztahu před zahájením pohlavního života existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětském domově a žijícími v rodině.
- v četnosti střídání partnerů existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětském domově a žijícími v rodině.

4.2 Formulace výzkumných otázek

K dosažení výzkumného cíle byla stanovena **hlavní výzkumná otázka**:

Jaká je sexualita a partnerské vztahy mladých lidí žijících v dětských domovech?

Vedlejší výzkumné otázky

VO1: Existuje v zahájení pohlavního života statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině?

VO2: Existuje v délce vztahu před zahájením pohlavního života statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině?

VO3: Existuje v četnosti střídání partnerů statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině?

4.3 Stanovení hypotéz

Vzhledem ke stanoveným dílčím cílům byly **vyšloveny následující hypotézy**, které budou ověřeny pomocí statistických metod:

Hypotéza 1

H_01 : V **zahájení pohlavního života** neexistuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

H_{A1} : V **zahájení pohlavního života** existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

Hypotéza 2

H_02 : V **délce vztahu** před zahájením pohlavního života neexistuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

H_{A2} : V **délce vztahu** před zahájením pohlavního života existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

Hypotéza 3

H_03 : V **četnosti střídání partnerů** neexistuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

H_{A3} : V **četnosti střídání partnerů** existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

4.4 Kvantitativní výzkum

Výzkumnou metodou této bakalářské práce je zvolen kvantitativní výzkum, což je metoda standardizovaného vědeckého výzkumu, který popisuje jevy pomocí proměnných (znaků), které jsou sestrojeny tak, aby měřily určité vlastnosti. Výsledky takových měření jsou pak zpracovány a interpretovány, například s využitím statistických metod.

Jak uvádí Chráska (2007, s. 12) vědecký výzkum v pedagogice lze vymezit jako záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.

Respondenty pro náš výzkum jsou mladí lidé z dětských domovů ve Vizovicích, Liptálu, Valašských Kloboukách, Prostějově, Hranicích, Velkých Heralticích, Chrudimi, Moravské Třebové, se kterými dlouhodobě spolupracujeme, a dále pak studenti Gymnázií ve Zlíně a v Kroměříži. Všichni respondenti byli v průběhu měsíců leden-únor 2013 osloveni pomocí dotazníků, které byly anonymní.

4.5 Použité metody – dotazník

Hlavní metodou je dotazníková metoda. „Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráska, 2007, s. 163)

Informace z dotazníků jsou získány pomocí otevřených nebo uzavřených otázek. Otevřené otázky jsou vhodnější, pokud chceme zjistit nové poznatky o dané problematice, dáváme tím dotazovanému možnost volné odpovědi, dovolujeme mu odpovědět tak, jak chce. Na rozdíl od uzavřených otázek, ve kterých nabízíme tazateli výběr odpovědí a on si pouze vybírá tu, která se nejvíce shoduje s jeho postojem či názorem.

Tato metoda byla vybrána z důvodu možnosti oslovit větší množství respondentů než například při použití rozhovoru. V dotazníku byla použita kombinace otázek otevřených a uzavřených, kdy převážná většina otázek bylo uzavřených s možností výběru tří až šesti odpovědí, otevřené otázky byly použity pouze jako doplňkové pro upřesnění odpovědí, v nichž mohl respondent vyjádřit jinou možnost než nabízenou. Dotazník je součástí Přílohy 1.

4.6 Postup vyhodnocení dotazníků

Získaná data z dotazníků jsou vložena do tabulky v programu Microsoft Excel, poté je provedeno základní utřídění dat dle Chrásky (2007, s. 40) pomocí tzv. „čárkovací metody“. Hodnoty dosažené při měření jsou vloženy do tabulky četností a následně jsou graficky znázorněny pomocí sloupcového grafu, který je doplněn o interpretaci výsledků. Výpočty jsou ověřeny také pomocí programu XL Statistics. Za stěžejní statistickou metodu ověření platnosti hypotéz byl použit test nezávislosti (chí-kvadrát).

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole jsou popsány základní výsledky výzkumu a jsou vyhodnoceny hypotézy stanovené v kapitole 5.3. Kromě vyhodnocení vedlejších výzkumných otázek jsou ve výzkumu zkoumány další otázky týkající se sexuality mladých lidí jako např. potřeba důvěry ve vztahu, potřeba věrnosti či formy antikoncepce. K vyhodnocení dat je použita popisná i matematická statistika.

5.1 Respondenti

Celkem se průzkumu zúčastnilo 176 respondentů, z nichž 86 bylo z dětského domova, 90 mladých lidí pak bylo z rodin. Podíl mladých lidí z dětských domovů tedy činil 49%, zbylých 51% byl z rodin. Lze tedy říci, že vzorky respondentů z dětských domovů a rodin byl téměř totožný.

Tabulky 1 a 2 shrnují základní charakteristiku respondentů.

Přestože mohli dotazník vyplnit mladí lidé v libovolném věku, v případě mladých lidí z **dětských domovů** výrazně převažuje věk respondentů mezi 16 a 19 lety (61%), následují respondenti mladší 15 let (29%). Mladí lidé ve věku nad 19 let jsou zastoupeni pouze v 9 případech, tj. z 10%.

Z průzkumu byly vyloučeny neplatné dotazníky, tj. nevyplněné nebo vyplněné s chybami nebo evidentně nepravdivé. Celkem bylo vyloučeno 5 dotazníků od respondentů z dětských domovů.

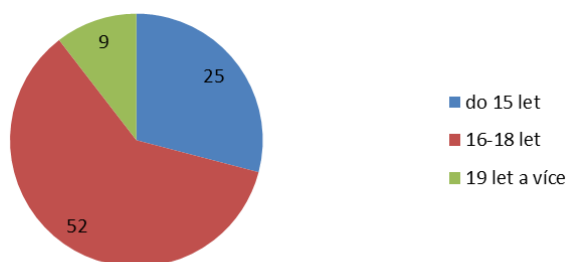
Tabulku četností odpovědí v případě mladých lidí z dětských domovů shrnuje Tab. 3.

Věk respondentů				
	do 15 let	16-18 let	19 let a více	Celkem
Absolutní četnost	25	52	9	86
Relativní četnost	29%	61%	10%	100%

Tabulka č. 3 – Stratifikace respondentů dle věku – DD. Zdroj: vlastní zpracování

Rozdělení respondentů do věkových kategorií znázorňuje graf 1.

Dětské domovy - věk respondentů (absolutní četnost)

Graf č. 1 – Stratifikace respondentů dle věku – DD. Zdroj: vlastní zpracování

Rozložení četností u respondentů z rodin se liší pouze tím, že jsou ve větší míře zastoupeni mladí lidé v kategorii 19 let a více (celkem 21 respondentů, tj. 23 %). Je to dáno tím, že většina studentů gymnázií je starších 16 let, kdežto v dětských domovech je četnost této věkové kategorie menší. Stejně jako u dětských domovů je nejvíce zastoupena kategorie 16-18 let, celkem 63 mladých lidí, tj. 70 % respondentů. Dotazníky vyplnilo také 6 mladých lidí ve věku do 15 let, tj. 7 %. Rozložení věku respondentů z rodin zachycuje tabulka č. 4.

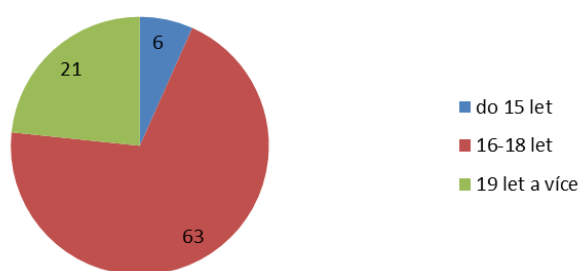
Věk respondentů				
	do 15 let	16-18 let	19 let a více	Celkem
Absolutní četnost	6	63	21	90
Relativní četnost	7%	70%	23%	100%

Tabulka č. 4 – Stratifikace respondentů dle věku – rodiny.

Zdroj: vlastní zpracování

Počty respondentů v jednotlivých věkových kategoriích jsou zpracovány také graficky, viz Graf 2.

Rodiny - věk respondentů (absolutní četnosti)

Graf č. 2 – Stratifikace respondentů dle věku – rodiny.

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Výzkumná otázka 1 – Zahájení pohlavního života

V úvodu vlastního výzkumu jsme stanovili hlavní a vedlejší výzkumné otázky, na něž odpovíme v následujících podkapitolách. Nejdříve ověříme stanovené hypotézy a zodpovíme vedlejší výzkumné otázky. Následně budeme moci vyhodnotit také hlavní výzkumnou otázku.

Výzkumná otázka 1 (VO1) byla stanovena takto:

Existuje v zahájení pohlavního života statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině?

Za účelem vyhodnocení této výzkumné otázky s využitím statistických metod jsme stanovili následující hypotézy:

H₀₁: V **zahájení pohlavního života** neexistuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

H_{A1}: V **zahájení pohlavního života** existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

Abychom mohli zodpovědět tuto výzkumnou otázku, bylo nutné vybrat z celkového vzorku respondentů ty, kteří již měli pohlavní styk. Tuto skutečnost prověřovala otázka č. 7 v dotazníku, v níž respondenti odpovídali, zda měli pohlavní styk, v následující otázce (č. 8) pak upřesnili, v kterém roce pohlavní život zahájili.

Z odpovědí vyplývá, že v dětských domovech zahájila pohlavní život většina z mladých lidí, tedy 55, což činí 60,44 % z celkového počtu respondentů. Ukazuje se, že v rodinách žije již pohlavním životem také většina mladých lidí. Z celkového počtu 98 respondentů zahájilo pohlavní život 66 mladých lidí, tj. 66 %.

Tab. 5 ukazuje podíly mladých lidí žijících pohlavním životem na celkových počtech respondentů v dětských domovech a v rodinách.

	dětské domovy	rodiny
Celkem respondentů	91	98
Respondenti, kteří v ot. 7 uvedli, že již měli pohlavní styk	55	66
Podíl v %	60,44%	67,35%

Tab. 5 – Podíl respondentů, kteří již zahájili pohlavní život. Zdroj: vlastní zpracování

V otázce č. 8 bylo zkoumáno, v kolika letech zahajují mladí lidé z rodin a dětských domovů pohlavní život. Nejnižší zjištěnou hodnotou bylo zahájení pohlavního života v 9 letech, nejvyšší zjištěnou hodnotou pak 18 let, zkoumány tedy byly počty respondentů, kteří zahajují pohlavní život v jednotlivých letech v rozmezí mezi 9 a 18 lety (viz. Tab. 4). Z hodnot je patrné, že mladí lidé z dětských domovů zahajují pohlavní život dříve, v podstatě více než 85% jich zahájí pohlavní život do 15 let, přičemž průměrný věk zahájení pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů je 12,76 let. Nejčastější zjištěnou

hodnotou (modus) je pak 15 let. V případě mladých lidí z rodin lze uvést, že naopak do 15 let (včetně 15. roku života) zahájí pohlavní život jen necelá polovina z nich, resp. 48 %. Ze zkoumaného vzorku respondentů žijících v rodinách byl zjištěn nejnižší věk prvního pohlavního styku 12 let, přičemž v dětských domovech v tomto věku měl se sexem zkušenost již každý desátý respondent. U rodin je však věk 12 let pro zahájení pohlavního života extrémem, neboť v kategorii zahájení pohlavního života ve 13 letech nenacházíme žádnou odpověď.

Z uvedené tabulky vyplývá, že mladí lidé z rodin zahajují pohlavní život z 98 % až po 14. roku věku, přičemž nejčastější hodnotou (modus), kdy mladí lidé z rodin zahajují svůj pohlavní život je 16 let (42 %), průměrně pak začínají se sexem v 15,44 letech.

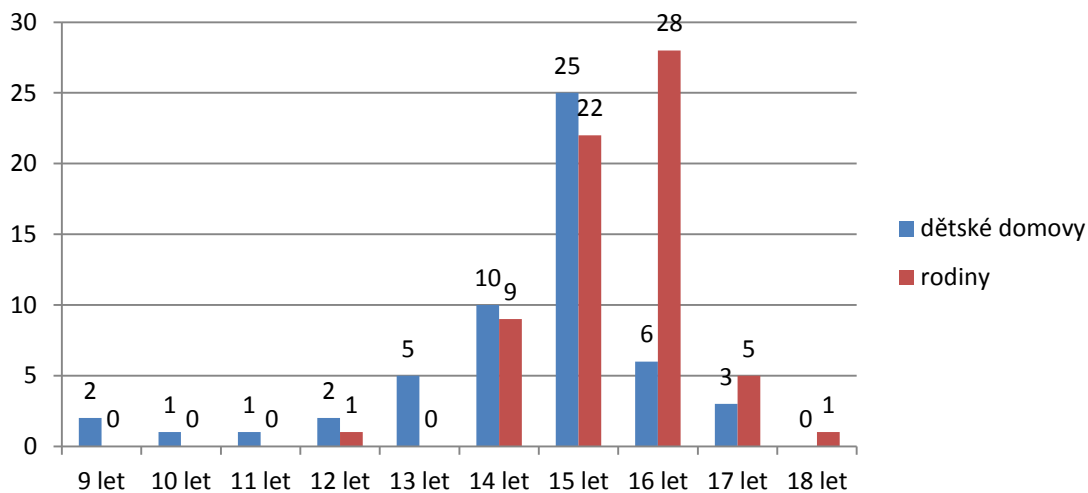
V kolika letech jste měli první pohlavní styk?		
	dětské domovy	rodiny
9 let	2	0
10 let	1	0
11 let	1	0
12 let	2	1
13 let	5	0
14 let	10	9
15 let	25	22
16 let	6	28
17 let	3	5
18 let	0	1
<i>suma</i>	55	66
<i>průměr</i>	12,7619	15,43939
<i>medián</i>	15	16
<i>modus</i>	15	16

Tab. 6 – Zahájení pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů a rodin, rozdělení podle věku prvního pohlavního styku.

Zdroj: vlastní zpracování

Věk zahájení pohlavního života zachycuje přehledně také Graf. 3.

Věk prvního pohlavního styku

Graf. 3 – Zahájení pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů a rodin.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Následně jsme zkoumali, zda existuje statisticky významná souvislost mezi zahájením pohlavního života mezi mladými lidmi z rodin a mladými lidmi z dětských domovů. Existenci tohoto vztahu jsme testovali pomocí testu nezávislosti (chí-kvadrát) pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Nulová hypotéza předpokládá, že mezi veličinami neexistuje závislost, naopak alternativní hypotéza předpokládá, že mezi zahájením pohlavního života a místem života dětí existuje závislost.

Data jsme zpracovali do kontingenční tabulky a spočítali hodnotu chí-kvadrátu.

Kontingenční tabulka je uvedena v tabulce 7.

Kategorie a počty pozorování		Věk u prvního pohlavního styku											
		All	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Původ dítěte	All	148	2	1	1	3	5	19	47	34	35	1	
	dětské domovy	82	2	1	1	2	5	10	25	6	30	0	
	rodiny	66	0	0	0	1	0	9	22	28	5	1	

Tab. 7 – Kontingenční tabulka pro zjištění závislosti mezi původem mladého člověka a věkem prvního pohlavního styku. Zdroj: vlastní zpracování.

Výpočet hodnoty chí-kvadrát byl proveden pomocí statistického programu XL Statistics, kdy pro závislost původu dítěte a věku prvního pohlavního styku byla zjištěna hodnota 41,4243 (viz tab. 8).

(Pearson) Chi-square Test	
Závislost Původ dítěte a Věk u prvního pohlavního styku	
H ₀ : Variables are independent (no interaction between variables)	
H ₁ : Variables are dependent (interaction between variables)	
Chi-square	41,4243
DF	9
p-value =	4,18643E-06

Tab. 8 – Hodnota chí-kvadrátu pro závislost původ mladého člověka a věk prvního pohlavního styku. Zdroj: Vlastní zpracování v programu XL Statistics.

Zjištěná hodnota byla porovnána s kritickou hodnotou testového kritéria pro chí-kvadrát pro 9 stupňů volnosti a hladinu významnosti 0,05, kdy tato kritická hodnota testového kritéria činí 16,919 dle Chrásky (2007, s. 248).

Vzhledem k tomu, že hodnota zjištěného testového kritéria chí-kvadrát je vyšší než kritická hodnota, tedy $41,4243 > 16,919$, **zamítáme nulovou hypotézu** a přijímáme alternativní hypotézu, tedy že proměnné (původ dítěte a věk prvního pohlavního styku) jsou závislé, resp. **byla prokázána statisticky významná souvislost**.¹

Nyní můžeme tedy zodpovědět na výzkumnou otázku 1, v níž jsme se tázali, zda existuje v zahájení pohlavního života statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině.

Po vyhodnocení hypotéz lze uvést, že existuje statisticky významný rozdíl v zahájení pohlavního života mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině. Původ dítěte, tedy zda vyrůstá v rodině nebo v dětském domově, je pro jeho pohlavní život určující.

¹ V programu XL Statistics nám stejný výsledek ukazuje hodnota p-value –je-li nižší než 0,05 (zvolená hladina významnosti), zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní.

5.3 Výzkumná otázka 2 - Délka vztahu před zahájením pohlavního života

V úvodu výzkumu byla stanovena následující vedlejší výzkumná otázka (VO2):

Existuje v délce vztahu před zahájením pohlavního života statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině?

Za účelem vyhodnocení této výzkumné otázky pomocí statistických metod jsme stanovili následující hypotézy:

H02: V **délce vztahu** před zahájením pohlavního života neexistuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

HA2: V **délce vztahu** před zahájením pohlavního života existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

Pro vyhodnocení těchto hypotéz jsme použili stejný vzorek respondentů jako v případě první výzkumné otázky. Do pozorování jsme tedy zařadili pouze ty respondenty, kteří uvedli, že již měli pohlavní styk (viz tab. 5).

U těchto respondentů jsme zjišťovali, jaká byla délka vztahu před zahájením pohlavního života a zda existuje rozdíl mezi dětmi z dětských domovů a z rodin (viz otázka číslo 9 v dotazníku).

Výsledky, resp. počty odpovědí u jednotlivých možnostech délky vztahu před prvním pohlavním stykem ukazuje Tab. 9.

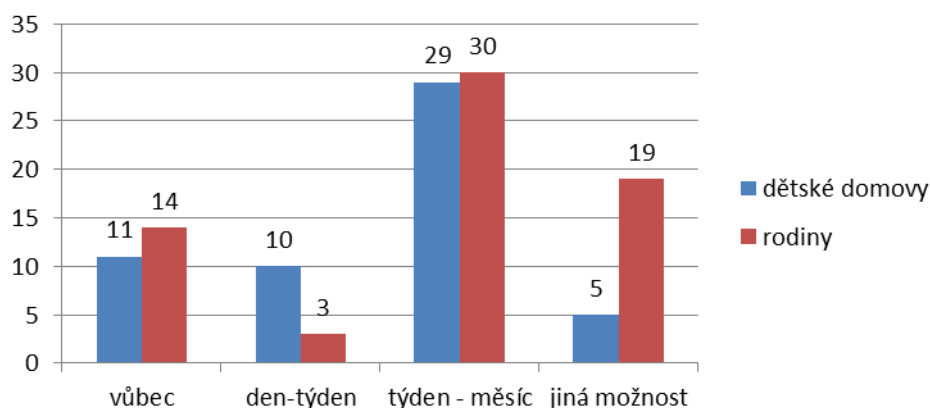
Chodili jste s partnerem/-kou před pohlavním stykem?		
	dětské domovy	rodiny
vůbec	11	14
den-týden	10	3
týden - měsíc	29	30
jiná možnost	5	19
Celkem	55	66

Tab. 9 – Délka vztahu před zahájením pohlavního života u mladých lidí v dětských domovech a rodinách, rozdělení podle délky vztahu. Zdroj: vlastní zpracování

Ze zjištěných hodnot je patrné, že 20 % mladých lidí z dětských domovů nemělo vztah s partnerem před zahájením pohlavního života, u mladých lidí z rodin je tato hodnota 21,21 %, tedy zhruba každý pátý mladý člověk zahajuje svůj pohlavní život bez partnerského vztahu. Nejčastější zjištěnou hodnotou je období týden-měsíc, a to jak v dětských domovech – 29 respondentů (52,72 %), tak v rodinách – 30 respondentů (45,46 %). Je tedy zřejmé, že mladí lidé prožívají svůj první pohlavní styk v partnerském vztahu, se zahájením sexuálního života však příliš dlouho nečekají.

Délku vztahu před zahájením pohlavního života přehledně zachycuje také Graf č. 4

Délka vztahu před zahájením pohlavního života

Graf. 4 – Délka vztahu před zahájením pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů a rodin. Zdroj: Vlastní zpracování.

Respondenti měli možnost také specifikovat výběr varianty „jiná možnost“. V případě dětských domovů takto odpovědělo pět respondentů, přičemž čtyři z nich uvedli přesný počet let. Jednou se objevila odpověď 6 let partnerského vztahu, jednou 2 mezi začátkem vztahu a prvním pohlavním stykem a dvakrát odpověď čtvrt roku.

U dětí z rodin se ukázalo, že variantu „jiná možnost“ zvolilo 29 % respondentů. Přesný počet let pak specifikovalo 10 respondentů, kteří uvádí průměrnou hodnotu 0,5 roku mezi začátkem partnerského vztahu a prvním pohlavním stykem. Maximální uvedená délka vztahu je pak 1 rok. Při bližším zkoumání odpovědí zjišťujeme, že u 7 respondentů z rodin

se jednalo o kamaráda, respondenti tedy tento vztah povyšují nad možnost „vůbec žádný vztah jsem neměl/a před zahájením pohlavního života“.

Abychom mohli zodpovědět na výzkumnou otázku, následně jsme zkoumali, zda existuje statisticky významná souvislost mezi délkou vztahu před zahájením pohlavního života mezi mladými lidmi z rodin a mladými lidmi z dětských domovů. Existenci tohoto vztahu jsme testovali pomocí testu nezávislosti (chí-kvadrát) pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Nulová hypotéza předpokládá, že mezi veličinami neexistuje závislost, naopak alternativní hypotéza předpokládá, že mezi délkou vztahu před zahájením pohlavního života a místem života dětí existuje závislost.

Data jsme zpracovali do kontingenční tabulky (Tab. 10) a spočítali hodnotu chí-kvadrátu.

Category Labels and Counts (Frequencies)		Délka vztahu před zahájením pohlavního života				
		All	vůbec	den-týden	týden-měsíc	jiná možnost
Původ dítěte	All	121	25	13	59	24
	dětské domovy	55	11	10	29	5
	rodiny	66	14	3	30	19

Tab. 10 – Kontingenční tabulka pro zjištění závislosti mezi původem mladého člověka a délkou vztahu před zahájením pohlavního života. Zdroj: vlastní zpracování v programu XL Statistics .

Výpočet hodnoty chí-kvadrát byl proveden pomocí statistického programu XL Statistics, kdy pro závislost původu mladého člověka a délkou vztahu před zahájením pohlavního života byla zjištěna hodnota 11,40712 (viz tab. 11).

(Pearson) Chi-square Test	
Závislost Původ dítěte a Délka vztahu před zahájením pohlavního života	
H ₀ : Variables are independent (no interaction between variables)	
H ₁ : Variables are dependent (interaction between variables)	
Chi-square	11,40712
DF	3
p-value =	0,009716329

Tab. 11 – Hodnota chí-kvadrátu pro závislost původ mladého člověka a délka vztahu před zahájením pohlavního života. Zdroj: Vlastní zpracování v programu XL Statistics.

Zjištěná hodnota byla porovnána s kritickou hodnotou testového kritéria pro chí-kvadrát pro 3 stupně volnosti a hladinu významnosti 0,05, kdy tato kritická hodnota testového kritéria činí 7,815 (Chráska, 2007, s. 248).

Vzhledem k tomu, že hodnota zjištěného testového kritéria chí-kvadrát je vyšší než kritická hodnota, tedy $11,40712 > 7,815$, **zamítáme nulovou hypotézu** a přijímáme alternativní hypotézu, tedy že proměnné (původ dítěte a délka vztahu před zahájením pohlavního života) jsou závislé, resp. **byla prokázána statisticky významná souvislost**.

Nyní můžeme tedy zodpovědět na výzkumnou otázku 2, v níž jsme se tázali, zda existuje v délce vztahu před zahájením pohlavního života statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině.

Po vyhodnocení hypotéz lze uvést, že existuje statisticky významný rozdíl v délce vztahu před zahájením pohlavního života mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině. Původ dítěte, tedy zda vyrůstá v rodině nebo v dětském domově, je pro jeho pohlavní život určující.

5.4 Výzkumná otázka 3 – Četnost střídání partnerů

Třetí vedlejší otázka se týkala zjištění četnosti střídání partnerů u dětí z rodin a z dětských domovů. Vedlejší otázka (VO3) byla stanovena takto:

Existuje v četnosti střídání partnerů statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině?

Za účelem vyhodnocení této výzkumné otázky pomocí statistických metod jsme stanovili následující hypotézy:

H03: V **četnosti střídání partnerů** neexistuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

HA3: V **četnosti střídání partnerů** existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v DD a žijícími v rodině.

Pro vyhodnocení těchto hypotéz jsme opět použili stejný vzorek respondentů jako v případě první výzkumné otázky. Do pozorování jsme tedy zařadili pouze ty respondenty, kteří uvedli, že již měli pohlavní styk (viz tab. 5).

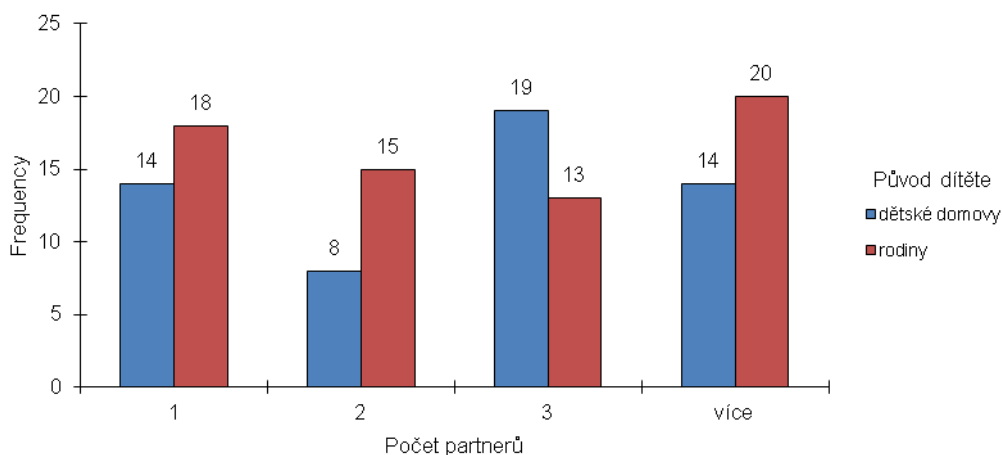
Respondenti odpovídali na otázku „Kolik jste měli sexuálních partnerů“ (viz otázka č. 10 dotazníku), výsledky ukazuje tabulka č. 12.

Kolik jste měli sexuálních partnerů?		
	DD	rodiny
jednoho	14	18
dva	8	15
tři	19	13
více	14	20

Tab. 12 – Počet sexuálních partnerů u mladých lidí v dětských domovech a rodinách. Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá, že v případě počtu sexuálních partnerů jsou zjištěné hodnoty značně odlišné u mladých lidí z rodin a dětských domovů. V případě dětských domovů nejvíce respondentů uvádí tři sexuální partnery (34,5 % respondentů z dětských domovů), tutéž možnost však volí pouze 19,7 % respondentů z rodin. Podobnost můžeme nalézt v případě respondentů odpovídajících, že měli jednoho sexuálního partnera – u dětských domovů tak odpovědělo 25 %, u dětí z rodin 27 %. V ostatních případech jsou odpovědi velmi odlišné.

Počet sexuálních partnerů přehledně zachycuje také Graf č. 5

Graf. 5 – Počet sexuálních partnerů u mladých lidí z dětských domovů a rodin. Zdroj: Vlastní zpracování

Zajímavé je porovnání odpovědí respondentů, kteří zvolili možnost „více“. V případě dětských domovů pak vychází průměrný počet partnerů (z respondentů, kteří zvolili možnost „více“) 9,25 partnerů (medián je pak 8,5), přičemž lze uvést i extrém – 20 partnerů. Pět respondentů však uvádí hodnotu vyšší než 10, což mezi mladými lidmi z rodin nacházíme pouze dvakrát. Mladí lidé z rodin, kteří zvolili jinou možnost než 1-3 partnery, uvádí průměrný počet partnerů 6, medián je potom v hodnotě 5.

Souvislost mezi původem dětí a počtem sexuálních partnerů jsme ověřovali také pomocí statistických metod. Zjišťovali jsme, zda existuje statisticky významná souvislost mezi počtem sexuálních partnerů mezi mladými lidmi z rodin a mladými lidmi z dětských domovů. Existenci tohoto vztahu jsme testovali pomocí testu nezávislosti (chí-kvadrát) pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Nulová hypotéza předpokládá, že mezi veličinami neexistuje závislost, naopak alternativní hypotéza předpokládá, že mezi počtem sexuálních partnerů a místem života dětí existuje závislost.

Data jsme zpracovali do kontingenční tabulky (Tab. 13) a spočítali hodnotu chí-kvadrátu.

Category Labels and Counts (Frequencies)						
		Počet partnerů				
		All	1	2	3	více
Původ dítěte	All	121	32	23	32	34
	dětské domovy	55	14	8	19	14
	rodiny	66	18	15	13	20

Tab. 13 – Kontingenční tabulka pro zjištění závislosti mezi původem mladého člověka a počtem sexuálních partnerů. Zdroj: vlastní zpracování

Výpočet hodnoty chí-kvadrát byl proveden pomocí statistického programu XL Statistics, kdy pro závislost původu mladého člověka a počtem sexuálních partnerů byla zjištěna hodnota 3,846044 (viz tab. 14).

(Pearson) Chi-square Test	
Závislost Původ dítěte a Počet partnerů	
H ₀ : Variables are independent (no interaction between variables)	
H ₁ : Variables are dependent (interaction between variables)	
Chi-square	3,846044
DF	3
p-value =	0,278576

Tab. 14 – Hodnota chí-kvadrátu pro závislost původ mladého člověka a počet sexuálních partnerů. Zdroj: Vlastní zpracování v programu XL Statistics.

Zjištěná hodnota byla porovnána s kritickou hodnotou testového kritéria pro chí-kvadrát pro 3 stupně volnosti a hladinu významnosti 0,05, kdy tato kritická hodnota testového kritéria činí 7,815 (Chráska, 2007, s. 248).

Vzhledem k tomu, že hodnota zjištěného testového kritéria chí-kvadrát je nižší než kritická hodnota, tedy $3,846044 < 7,815$, **přijímáme nulovou hypotézu**, tedy proměnné (původ dítěte a počet partnerů) jsou nezávislé.

Nyní můžeme tedy zodpovědět na výzkumnou otázku 3, v níž jsme se tázali, zda existuje v počtu sexuálních partnerů statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině.

Po vyhodnocení hypotéz lze uvést, že neexistuje statisticky významný rozdíl v počtu sexuálních partnerů mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině. Původ dítěte, tedy zda vyrůstá v rodině nebo v dětském domově, není určující pro jeho následný sexuální život. Není tedy potvrzeno, že by děti z dětských domovů střídali partnery více či méně v porovnání s dětmi vyrůstajícími v rodinách.

5.5 Další data související s pohlavním životem mladých lidí zjištěná v rámci výzkumu

Dotazník určený pro mladé lidi z dětských domovů a rodin obsahoval také otázky doplňující celkový pohled na sexuální život respondentů. Zkoumali jsme názor respondentů na věrnost, důvěru, společný volný čas a také jejich náhled na použití antikoncepce při pohlavním styku. Odpovědi na tyto otázky budou rozebrány v následujících podkapitolách.

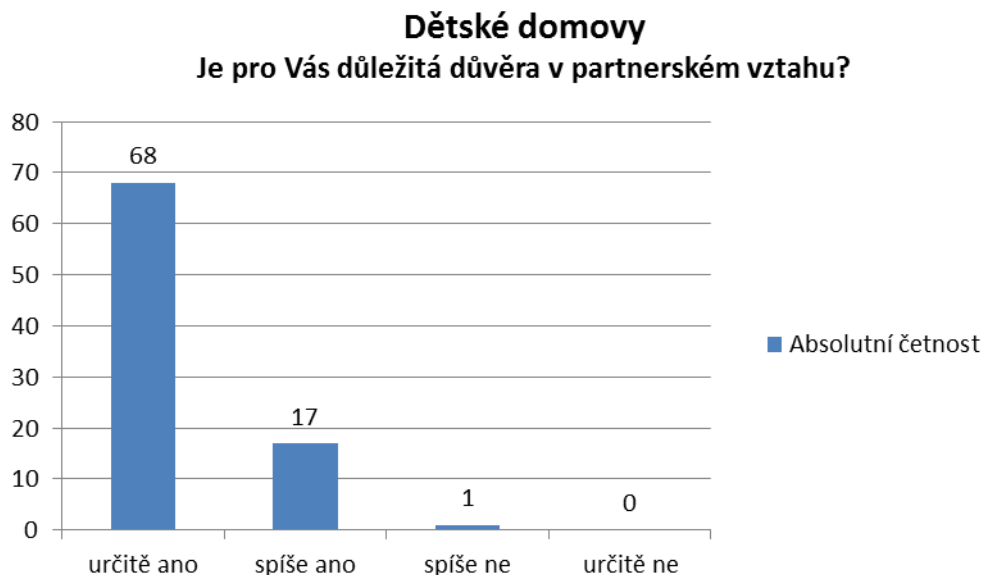
5.5.1 Důvěra v partnerském vztahu

V druhé otázce dotazníku bylo zkoumáno, zda je pro respondenty důležitá důvěra v partnerském vztahu. V případě dětí z dětského domova kladně odpovědělo 98,8 % respondentů, přičemž 79 % uvádí, že důvěra je určitě důležitá. Pouhý 1 respondent (1,2 %) uvedl, že pro něj důvěra v partnerském vztahu spíše není důležitá. Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí v dětských domovech ukazuje tabulka č. 15.

2. Je pro Vás důležitá důvěra v partnerském vztahu?					Celkem
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	
Absolutní četnost	68	17	1	0	86
Relativní četnost	79%	19,80%	1,20%	0%	100%

Tab. 15 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí - DD. Zdroj: vlastní zpracování

Význam důvěry v partnerském vztahu – DD přehledně zachycuje také Graf č. 6

Graf. 6 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí – DD.

Zdroj: Vlastní zpracování

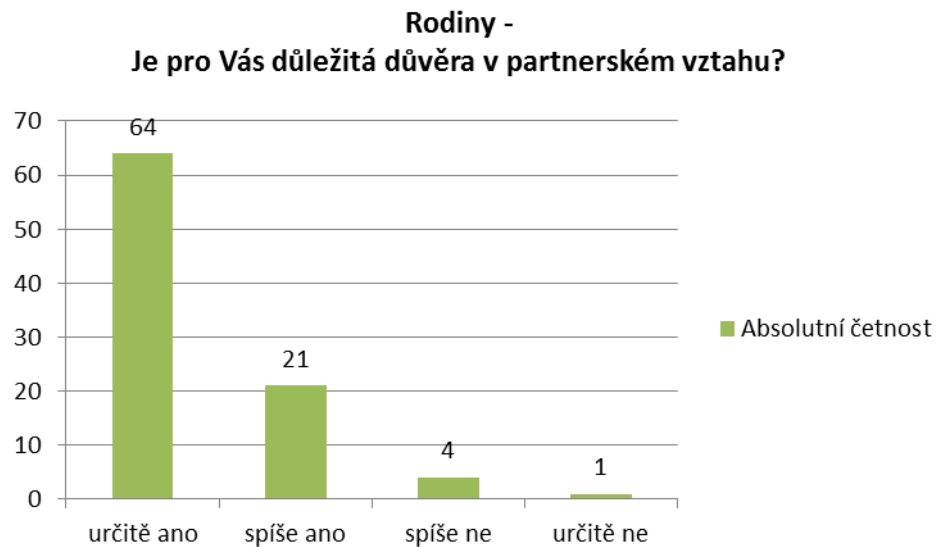
V případě mladých lidí žijících v rodinách je rozložení odpovědí podobné. Naprostá většina z nich (71,10 %) uvádí, že důvěra je velmi důležitá v partnerském vztahu, celkově pak 94,4 % respondentů tvrdí, že je důvěra důležitá. Mezi respondenty z rodin se vyskytuje již více odpovědí zachycujících negativní vztah k důvěře, v absolutních počtech jde však o pět respondentů, nelze tedy vyvozovat, že by situace v rodinách byla zásadně odlišná od názorů respondentů v dětských domovech.

Tab. 16 znázorňuje význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí v rodinách

	2. Je pro Vás důležitá důvěra v partnerském vztahu?				Celkem
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	
Absolutní četnost	64	21	4	1	90
relativní četnost	71,10%	23,30%	4,50%	1,10%	100,00%

Tab. 16 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí - rodiny. Zdroj: vlastní zpracování

Význam důvěry v partnerském vztahu – rodiny přehledně zachycuje také Graf č. 7

Graf. 7 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí – rodina.

Zdroj: Vlastní zpracování

Důvěra se tedy jeví jako velmi důležitý faktor pro partnerský život mladých lidí.

5.5.2 Věrnost v partnerském vztahu

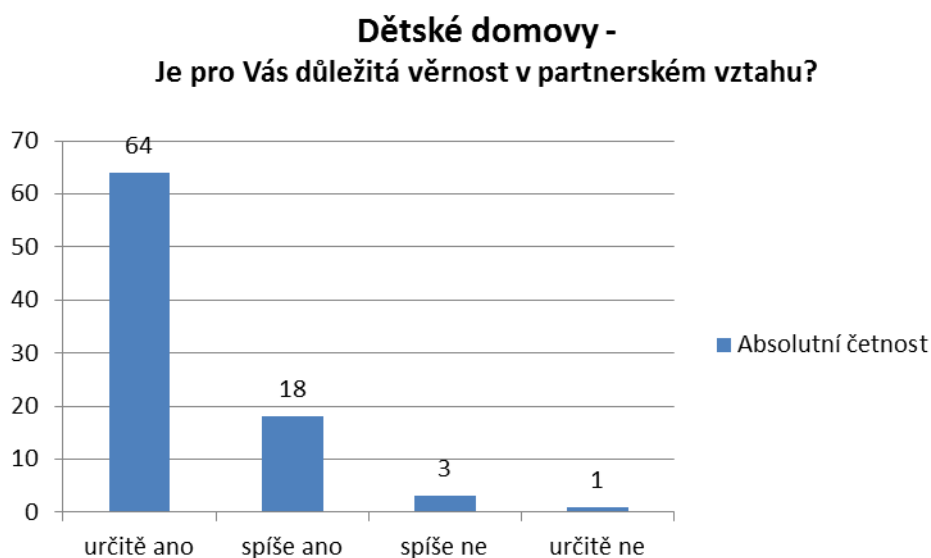
Podobné výsledky lze vidět u důležitosti věrnosti v partnerském vztahu. U respondentů z dětských domovů uvádí, že pro většinu z nich (64 %) je věrnost partnerů velmi důležitá, celkově pak je věrnost partnerů důležitá pro 65,3 % respondentů. Pouze 4,7 % nepožadují po partnerovi/partnerce věrnost (resp. odpověděli, že věrnost není, případně spíše není, důležitá v partnerském vztahu). Počty odpovědí jednotlivých možností zachycuje Tab. 17.

Tab. 17 znázorňuje význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí v DD

	3. Je pro Vás důležitá věrnost v partnerském vztahu?				celkem
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	
Absolutní četnost	64	18	3	1	86
Relativní četnost	74,40%	20,90%	3,50%	1,20%	100,00%

Tab. 17 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí - DD. Zdroj: vlastní zpracování

Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí z dětských domovů přehledně zachycuje také Graf č. 8.

Graf. 8 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí – DD.

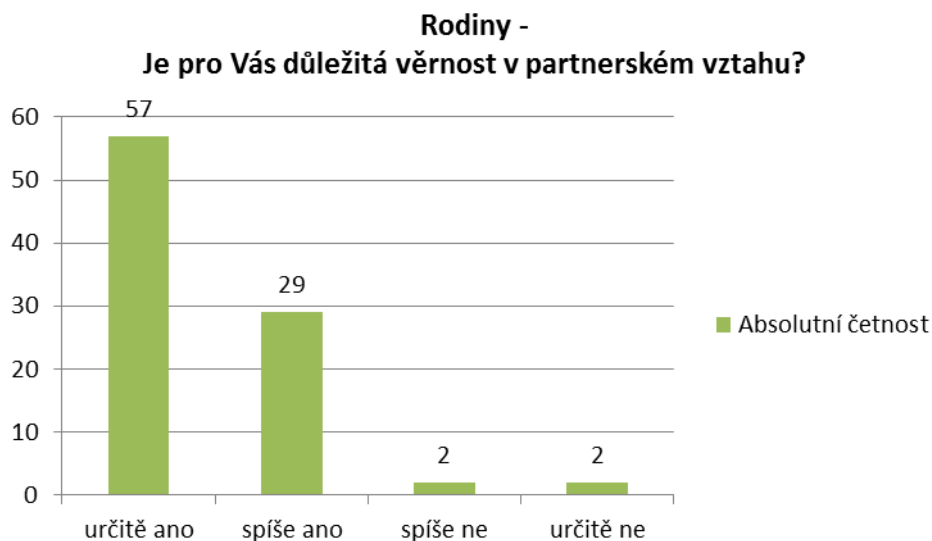
Zdroj: Vlastní zpracování

Podobná situace je také u rodin. Celkově 95,56 % respondentů uvádí, že věrnost je pro partnerský vztah důležitá, přičemž velmi důležitá je pro 63,34 % respondentů z rodin. Téměř shodně, jako u mladých lidí z dětských domovů, i v tomto případě 4 % (resp. 4,44 %) uvádí, že věrnost není pro ně důležitá (viz. Tab. 18).

	3. Je pro Vás důležitá věrnost v partnerském vztahu?				Celkem
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	
Absolutní četnost	57	29	2	2	90
relativní četnost	63,34%	32,22%	2,22%	2,22%	100,00%

Tab. 18 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí - rodiny. Zdroj: vlastní zpracování

Význam věrnosti v partnerském vztahu – rodiny přehledně zachycuje také Graf č. 9

Graf. 9 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí – rodina. Zdroj: Vlastní zpracování.

5.5.3 Společný volný čas v partnerském vztahu

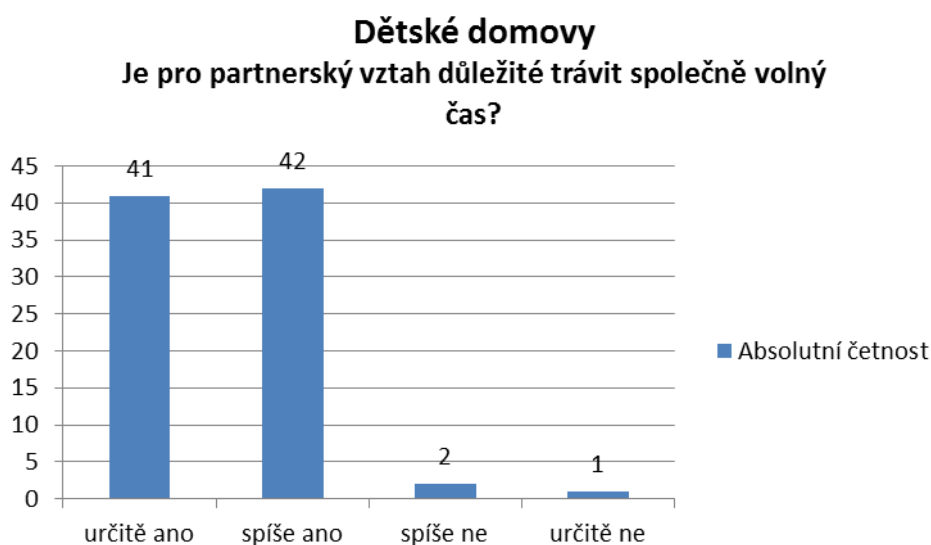
Otázka č. 4 dotazníku byla zaměřena na zjištění, zda je pro respondenty důležité trávit společně volný čas. Stejně jako u předchozích otázek vyplynulo, že pro mladé lidi z dětských domovů i z rodin je důležité, aby partneři spolu trávili volný čas.

V případě dětí z dětských domovů 47,7 % uvedlo, že určitě je důležité trávit společně volný čas, celkem pak 96,5 % mladých lidí uvádí, že by partneři měli společně trávit volný čas. Opak si myslí pouze 3,5 % respondentů z dětských domovů (Tab. 19).

4. Je pro partnerský vztah důležité trávit společně volný čas?					
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	celkem
Absolutní četnost	41	42	2	1	86
Relativní četnost	47,70%	48,80%	2,30%	1,20%	100,00%

Tab. 19 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí - DD. Zdroj: vlastní zpracování.

Význam společně stráveného volného času u mladých lidí – DD přehledně zachycuje také Graf č. 10

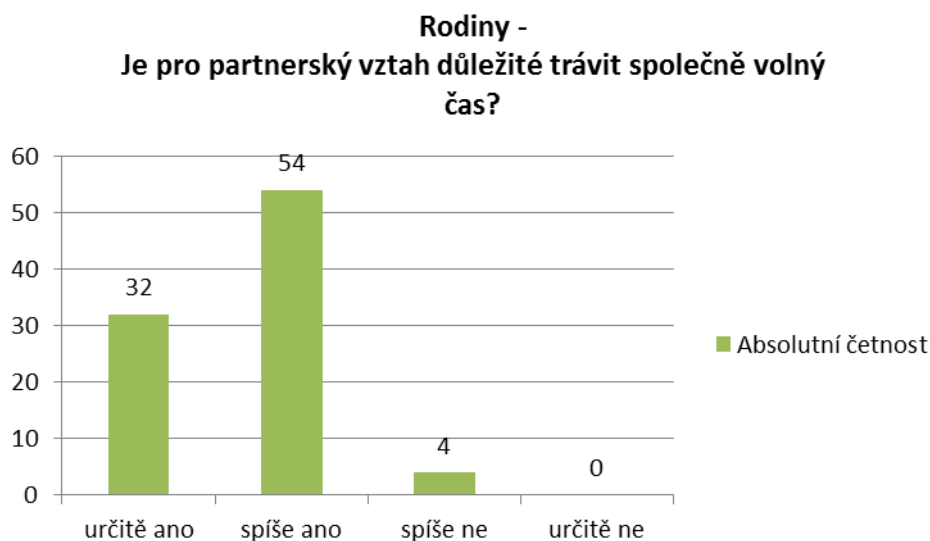
Graf. 10 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí – DD. Zdroj: Vlastní zpracování.

V případě rodin je situace obdobná. Význam společně stráveného volného času pozitivně hodnotí 95,56 %, přičemž většina (60 %) ze všech respondentů z rodin uvádí, že společně strávený volný čas je pro vztah spíše prospěšný. 35,56 % se pak domnívá, že určitě je nutné trávit společně volný čas. 4,44 % respondentů z rodin se pak domnívají, že není zase až tak nutné trávit společně volný čas. Vyloženě záporně neodpověděl nikdo (Tab. 20).

	4. Je pro partnerský vztah důležité trávit společně volný čas?				
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	Celkem
Absolutní četnost	32	54	4	0	90
relativní četnost	35,56%	60,00%	4,44%	0	100,00%

Tab. 20 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí – rodina. Zdroj: vlastní zpracování.

Význam společně stráveného volného času u mladých lidí – rodina, přehledně zachycuje také Graf č. 11

Graf. 11 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí – rodina. Zdroj: Vlastní zpracování.

5.5.4 Délka současného vztahu respondentů

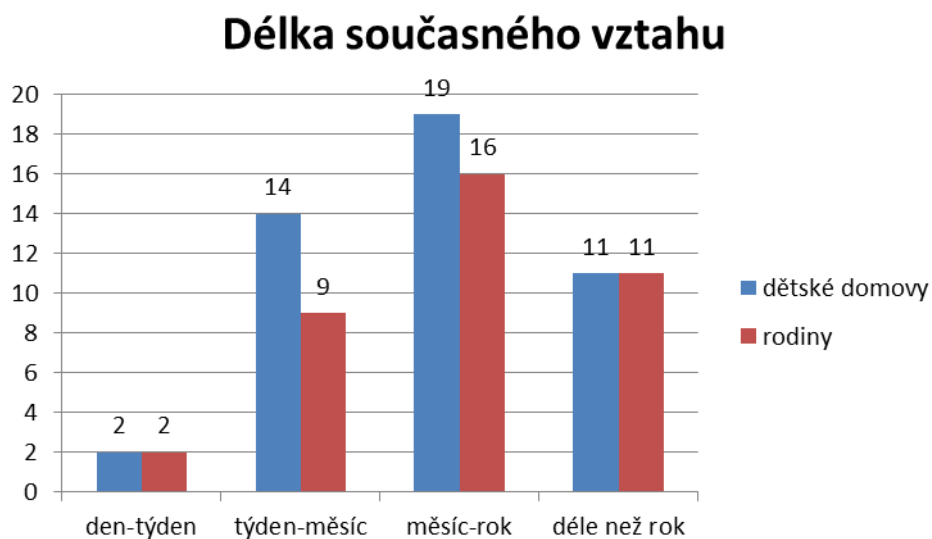
V otázce číslo 6 jsme zkoumali délku současného partnerského vztahu v dětském domově i v rodině. Na tuto otázku odpovědělo 84 respondentů, z nichž 46 bylo z dětského domova, 38 mladých lidí pak bylo z rodin. Podíl mladých lidí z dětských domovů tedy činil 54,76 %, zbylých 45,24 % byl z rodin. Z hodnot je patrné, že 41,3 % mladých lidí z dětských domovů má partnerský vztah v délce trvání měsíc-rok, u mladých lidí z rodin má partnerský vztah trvající měsíc-rok 42,1 % respondentů. Lze tedy říci, že počet respondentů se partnerským vztahem v délce měsíc-rok byl téměř totožný. Dále jsme zjistili, že 30,43 % mladých lidí z dětských domovů má partnerský vztah v délce trvání týden-měsíc, taková délka vztahu se vyskytovala u 23,68 % mladých lidí z rodin. Partnerský vztah delší než rok jsme zjistili u 23,9 % mladých lidí z dětských domovů a u 28,9 % mladých lidí z rodin (Tab. 21).

6. Jak dlouho spolu chodíte?	dětské domovy	rodiny
den-týden	2	2
týden-měsíc	14	9
měsíc-rok	19	16
déle než rok	11	11
	46	38

Tab. 21 – Délka současného vztahu u mladých lidí v DD a v rodině.

Zdroj: vlastní zpracování

Délku současného trvání vztahu u mladých lidí v DD a v rodině, přehledně zachycuje také Graf č. 12

Graf. 12 – Délka současného vztahu u mladých lidí v DD a v rodině.

Zdroj: vlastní zpracování.

5.6 Shrnutí výsledků výzkumu

Na základě výše uvedených výzkumů můžeme konstatovat tato fakta:

Pro naprostou většinu respondentů je v partnerském vztahu důležitá věrnost, důvěra a společně trávený volný čas, a to i přesto, že přes 50 % mladých lidí, kteří již měli pohlavní styk, uvedli, že měli více než tři sexuální partnery. V případě důležitosti věrnosti, důvěry a společně tráveného volného času nenacházíme velké rozdíly mezi respondenty z rodin a dětských domovů.

Hlavním výzkumným cílem však bylo analyzovat, jaká je sexualita a pohlavní život mladých lidí žijících v rodinách a dětských domovech a zda a jaké jsou statisticky významné rozdíly v oblasti sexuality a partnerských vztahů mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a v rodině.

Dílčími cíli pak bylo zjistit, zda:

- v oblasti zahájení pohlavního života existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětském domově a žijícími v rodině. Po vyhodnocení hypotéz můžeme konstatovat, že existuje statisticky významný rozdíl v zahájení pohlavního života mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině. Pro pohlavní život mladého člověka je tedy určující, zda vyrůstá v dětském domově nebo v rodině. Lze uvést, že mladí lidé žijící v dětských domovech zahajují svůj pohlavní život dříve než děti z rodin.
- v délce vztahu před zahájením pohlavního života existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětském domově a žijícími v rodině. Po vyhodnocení hypotéz můžeme konstatovat, že existuje statisticky významný rozdíl v délce vztahu před zahájením pohlavního života mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině. Pro pohlavní život mladého člověka je určující, zda vyrůstá v dětském domově nebo v rodině. Respondenti z dětských domovů uvedli většinou kratší dobu mezi zahájením pohlavního života a počátkem vztahu.
- v četnosti střídání partnerů existuje statisticky významný rozdíl mezi mladými lidmi žijícími v dětském domově a žijícími v rodině. Po vyhodnocení hypotéz lze uvést, že neexistuje statisticky významný rozdíl v počtu sexuálních partnerů mezi mladými lidmi žijícími

v dětských domovech a žijícími v rodině. Pro pohlavní život mladého člověka tedy není určující, zda vyrůstá v dětském domově nebo v rodině.

Důvody chování mladých lidí z dětských domovů a rodin vzhledem k jejich sexuálnímu životu nebyly předmětem této bakalářské práce, která se zaměřovala pouze na kvantitativní výzkum. Lze předpokládat, že doplnění výzkumu o kvalitativní část by vedla k zajímavým zjištěním, která by byla přínosným zdrojem informací o přístupu mladých lidí žijících v dětském domově k sexualitě a partnerským vztahům komplexně.

O důvodech rozdílnosti chování mladých lidí v rodinách a dětských domovech lze tedy jen spekulovat – motivací v případě zahájení pohlavního života a četnosti střídání partnerů může být soutěživost ve skupině, ale také snaha nalézt zázemí a spokojený vztah u partnera, který by suploval skupinový život v dětském domově nebo negativní zkušenosti nabyté před příchodem do dětského domova.

5.7 Diskuse

Při přípravě tématu bakalářské práce jsme byli ovlivněni skutečností, že se s cílovou skupinou mladých lidí žijících v dětském domově setkáváme pravidelně při víkendových setkáních. Při těchto setkáních máme možnost s mladými lidmi navázat téměř osobní vztahy, díky kterým je možno diskutovat na různá osobní témata a zároveň i pozorovat jejich chování a jednání při komunikaci a interakci jak s vrstevníky, tak s ostatními osobami různých věkových kategorií (vychovatelé, lektori, personál zařízení, ostatní hosté zařízení).

Z těchto kontaktů vznikla naše domněnka, že mladí lidé žijící v dětských domovech mají naprosto odlišný přístup k sexualitě a partnerským vztahům než mladí lidé žijící v rodině. Domnívali jsme se, že si nahrazují chybějící cit ze strany rodičů fyzickými kontakty s vrstevníky, že nedokáží ocenit hodnoty jako je důvěra v partnerském vztahu, věrnost v partnerském vztahu, potřebu trávení volného času spolu s partnerem.

ZÁVĚR

Sexualita a partnerské vztahy mladých lidí žijících v dětských domovech je oblast, která není řádně prozkoumána. Nenacházíme k ní dostatečné množství odborné literatury, která by se tímto tématem zabývala a to přestože je to téma, které je diskutované mezi pracovníky dětských domovů, kteří jsou v denním kontaktu s mladými lidmi a řeší mimo jiné i otázky týkající se daného tématu.

Tato bakalářská práce se snaží poskytnout informace o sexualitě a partnerských vztazích mladých lidí žijících v dětských domovech.

Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se zabývá vysvětlením pojmů dětský domov, mladí lidé – období pubescence, adolescence, mladé dospělosti, sexualita a partnerské vztahy. Ve druhé kapitole se věnujeme významu vztahů s rodiči a vrstevníky ve všech vývojových obdobích mladého člověka, tzn. v pubescenci, adolescenci a mladé dospělosti. Třetí kapitola je zaměřena na lásku a sexualitu v období pubescence, adolescence a mladé dospělosti, na erotické a sexuální zkušenosti.

Cílem této bakalářské práce bylo zjištění, zda a jaké jsou statisticky významné rozdíly v oblasti sexuality a partnerských vztahů mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a v rodině. Zkoumaný soubor zahrnoval 176 respondentů, z toho bylo 86 z dětského domova a 90 mladých lidí z rodin.

Pro účely výzkumu byl použit dotazník, který byl v období leden-únor 2013 distribuován do dětských domovů ve Vizovicích, Liptále, Smolině, Prostějově, Hranicích, Velkých Heralticích, Chrudimi, Moravské Třebové a dále pak do Gymnázia ve Zlíně a v Kroměříži. Do gymnázií jsme dotazník distribuovali s předpokladem, že studenty jsou mladí lidé žijící v rodinách, což bylo ověřeno dotazem na vedení školy. Pro vyhodnocení výsledku jsme použili tzv. „čárkovací metodu“. Hodnoty dosažené při měření byly vloženy do tabulky četností a následně byly graficky znázorněny pomocí sloupcového grafu, který je doplněn o interpretaci výsledků. Výpočty jsou ověřeny také pomocí programu XL Statistics. Za stěžejní statistickou metodu ověření platnosti hypotéz byl použit test nezávislosti (chí-kvadrát).

Výzkumem bylo zjištěno pro pohlavní život mladého člověka je převážně určující, zda vyrůstá v dětském domově nebo v rodině. Ukazuje se to v případě zahájení pohlavního

života a rovněž délce vztahu před zahájením pohlavního života. V obou zkoumaných případech vyšlo najevo, že existuje statisticky významný rozdíl mezi chováním mladých lidí vyrůstajících v dětských domovech a rodinách. Respondenti z dětských domovů uvedli většinou dřívější zahájení pohlavního života a kratší dobu mezi zahájením pohlavního života a počátkem vztahu. Naopak v četnosti střídání partnerů neexistuje statisticky významný rozdíl v počtu sexuálních partnerů mezi mladými lidmi žijícími v dětských domovech a žijícími v rodině. Pro pohlavní život mladého člověka tedy není určující, zda vyrůstá v dětském domově nebo v rodině.

Věříme, že tento výzkum bude přínosem v pohledu na sexualitu a partnerské vztahy mladých lidí a pomůže najít vhodný přístup pedagogů, vychovatelů ke svěřeným mladým lidem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada publishing, a.s., 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [2] LANGMEIER, Josef a Dana Krejčířová, 1998. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada publishing, a.s., 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
- [3] LANGMEIER, Josef et al., 1998. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neuro fyziologie*. Praha: H&H, 132 s., ISBN 80-86180-03-4.
- [4] MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd.2., Praha: Portál, 144 s. ISBN 80-7178-747-7.
- [5] MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ, 2006. *Vztahy v dospívání*. Brno: Barris ter&Principal, 196 s. ISBN 80-7364-034-1.
- [6] NAKONEČNÝ, Milan, 2003. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
- [7] MURÍN, Gustáv a Petr Weiss, 2004. *Abeceda tělesné lásky*. Praha: Triton, s.r.o., 259 s., ISBN 80-7254-581-7.
- [8] PONDĚLÍČEK, Ivo, 2000. *Každopádně sexualita asi 50 tisíc slov o sexu pro mladé a starší*. Praha: Otakar II., 177 s., ISBN 80-86355-49-7.
- [9] ŘÍČAN, Pavel, 2004. *Cesta životem*. Praha: Portál, s.r.o., 392 s. ISBN 80-7178-829-5.
- [10] ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ et al., 1997. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 456 s. ISBN 80-7169-512-2.
- [11] SALOMÉ, Jacques, 1997. *Mluv se mnou...mám ti co říct*. Praha: Portál, 160 s. ISBN 80-7178-128-2.
- [12] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie-dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
- [13] VOCILKA, Miroslav, 1999. *Dětské domovy v České republice 1. (Teoretická východiska)*. Praha: MŠMT, 55 s.
- [14] WEISS, Petr, 2010. *Sloupky o sexu*. Praha: Mladá fronta a.s., 152 s. ISBN 978-80-204-2188-3.
- [15] WILLERTON, Julia, 2012. *Psychologie mezilidských vztahů*. Praha: Grada Publishing, a.s., 160 s. ISBN 978-80-247-3924-3.
- [16] ZVĚŘINA, Jaroslav, 2003. *SEXULOGIE (NEJEN) PRO LÉKAŘE*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 270 s. ISBN 80-7204-264-5.

- [17] ZVĚŘINA, Jaroslav a Václav BUDÍNSKÝ, 2004. Vše o sexu. *Sexuologie a sexuální praxe pro každého*. Praha: Euromedia Group, k.s. – Ikar, 336 s. ISBN 80-249-0460-8.
- [18] Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- [19] Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- [20] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

DD Dětský domov

ESF Evropský sociální fond

VO výzkumná otázka

WHO Světová zdravotnická organizace (World Health Organisation)

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Erotické a sexuální zkušenosti mládeže 14-18 leté.....	31
Tabulka č. 2 – Věk při první souloži	32
Tabulka č. 3 – Stratifikace respondentů dle věku – DD	38
Tabulka č. 4 – Stratifikace respondentů dle věku – rodiny	39
Tabulka č. 5 – Podíl respondentů, kteří již zahájili pohlavní život	41
Tabulka č. 6 – Zahájení pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů a rodin ...	42
Tabulka č. 7 – Kontingenční tabulka pro zjištění závislosti mezi původem mladého člověka a věkem prvního pohlavního styku	43
Tabulka č. 8 – Hodnota chí-kvadrátu pro závislost původ mladého člověka a věk prvního pohlavního styku	44
Tabulka č. 9 – Délka vztahu před zahájením pohlavního života u mladých lidí v dětských domovech a rodinách, rozdělení podle délky vztahu	45
Tabulka č. 10 – Kontingenční tabulka pro zjištění závislosti mezi původem mladého člověka a délkou vztahu před zahájením pohlavního života	47
Tabulka č. 11 – Hodnota chí-kvadrátu pro závislost původ mladého člověka a délka vztahu před zahájením pohlavního života	47
Tabulka č. 12 – Počet sexuálních partnerů u mladých lidí v dětských domovech a rodinách	49
Tabulka č. 13 – Kontingenční tabulka pro zjištění závislosti mezi původem mladého člověka a počtem sexuálních partnerů	50
Tabulka č. 14 – Hodnota chí-kvadrátu pro závislost původ mladého člověka a počet sexuálních partnerů	51
Tabulka č. 15 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí - DD	52
Tabulka č. 16 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí - rodiny	53
Tabulka č. 17 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí - DD	55
Tabulka č. 18 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí - rodiny.....	56

Tabulka č. 19 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí - DD	57
Tabulka č. 20 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí - rodina	58
Tabulka č. 21 – Délka současného vztah u mladých lidí v DD a v rodině	59

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Stratifikace respondentů dle věku – DD	39
Graf č. 2 – Stratifikace respondentů dle věku – rodiny	40
Graf č. 3 – Zahájení pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů a rodin	43
Graf č. 4 – Délka vztahu před zahájením pohlavního života u mladých lidí z dětských domovů a rodin	46
Graf č. 5 – Počet sexuálních partnerů u mladých lidí z dětských domovů a rodin.....	49
Graf č. 6 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí – DD	53
Graf č. 7 – Význam důvěry v partnerském vztahu u mladých lidí – rodina	54
Graf č. 8 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí – DD.....	55
Graf č. 9 – Význam věrnosti v partnerském vztahu u mladých lidí – rodina	56
Graf č. 10 – Význam společně stráveného volného času u mladých lidí – DD.....	57
Graf č. 11 – Význam společně stráveného volného času u mladých u mladých lidí – rodina	58
Graf č. 12 – Délka současného vztahu u mladých lidí v DD a v rodině	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Příloha PI : Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Jiřina Králová a jsem studentkou 3.ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník, který se Vám právě dostal do rukou, je součástí mé bakalářské práce „Sexualita a partnerské vztahy mladých lidí žijících v dětských domovech“.

Ráda bych Vás poprosila o vyplnění tohoto anonymního dotazníku. Vaši odpověď zakroužkujte (případně doplňte). Vždy zaškrtněte pouze 1 odpověď (pokud u otázky uvedeno jinak).

Děkuji za Váš čas.

1. Kolik je Vám let?

- a) do 15 b) 16-18 c) 19 a více

2. Je pro Vás důležitá důvěra v partnerském vztahu?

- a) Určitě ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Určitě ne

3. Je pro Vás důležitá věrnost v partnerském vztahu?

- a) Určitě ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Určitě ne

4. Je pro partnerský vztah důležité trávit společně volný čas?

- a) Určitě ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Určitě ne

5. Chodíte teď s někým?

- a) ano b) ne

6. Jak dlouho spolu chodíte?

- a) Den - týden
b) Týden - Měsíc
c) Měsíc - Rok
d) Déle než rok
e) Jiná možnost (prosím, doplňte)

7. Měli jste již pohlavní styk?

- a) ano b) ne

8. V kolika letech jste měli první pohlavní styk

.....

9. Chodili jste s partnerem/-kou před pohlavním stykem?

- a) Vůbec, byl to náhodný partner
b) Den - Týden
c) Týden - Měsíc
d) Jiná možnost (prosím, doplňte)

.....

10. Kolik jste měli sexuálních partnerů?

- a) Žádného
b) Jednoho
c) Dva
d) Tři
e) Více (prosím, doplňte)

te).....

11. Používáte při pohlavním styku ochranu?

- a) Prášky
b) Kondom
c) Jiná možnost (prosím, doplňte)

.....

- d) Žádnou

Děkuji Vám za čas, který jste vyplnění dotazníku věnovali. Pokud máte k jakékoliv otázce poznámku (např. chcete sdělit více svých zkušeností), můžete je do dotazníku připsat, případně mi napsat na e-mail : jirinakralova@seznam.cz